

NORDEN

Nr. 4 - oktober, 2015

Morgengry for nordisk litteratur

En vigtig del af den årlige nordiske biblioteksuge, der i år starter mandag den 9. november, er højtlesningen for børn kaldet "Morgengry", som dette foto fra i fjor giver et godt indtryk af.

Når der mere end 2.000 steder i Norden den pågældende uge læses højt af nordiske tekster med over 100.000 deltagere, er

der også i høj grad tale om morgengry for en øget interesse – og forståelse for nordisk litteratur.

Foreningen NORDEN støtter denne positive udvikling med 28 temasider om "Litteraturen i Norden" i dette udvidede nr. af bladet og ønsker alle god læselyst både dér og i bøgernes verden.

OBS: Udgivelsestidspunkter

NORDEN Nu udkommer i januar, april, juni og oktober.

Deadline for næste nr: 15. november 2015.

- Side 3: Lederartikel
- Side 4-5: "Vi ønsker at effektivisere og forbedre det nordiske samarbejde"
- Side 6: Valg af ny landsformand
- Side 7: Øget information om Grønland
Ny samarbejdsaftale
- Side 8: Nordisk Kulturuge på Rude Strand
Et venskabsforenings-samarbejde der vil noget!
- Side 9: GoMore-indstillet til nordisk miljøpris
- Side 10: Læserne mener: Venskabsbyforbindelsernes exit? (Jann Rasmussen)
Nominerede til Nordisk Råds musikpris 2015
Tema: Litteratur i Norden:
- Side 11: En fælles målsætning
- Side 12: Venskab i Norden
- Side 13: Litteratur på tværs af grænsen. Nordisk litteraturdag i Helsingør
- Side 14: En nordisk succes med over 100.000 deltagere
- Side 15: Ser gerne læseklubber i alle lokalafdelinger
- Side 16-17: Bibliotekerne –et folkeligt knudepunkt
- Side 18-19: Sproghjørnet om de nordiske sprog og litteraturen (Henrik Hageman)
- Side 20 -21: Når vi har læseklub, er bogen i centrum
- Side 22-23: Der er en særlig nordisk stemme i litteraturen
- Side 23-25: Fra politisk skandinavisme til kulturel nordisme (Inge Adriansen)
- Side 26-27: Fortællingen om Kung Byxlös – på svensk
- Side 28-29: "Vulkanen Hekla er Islands dronning"
- Side 31: Når 300.000 oplever glæden ved at bevæge sig selv og andre
- Side 32: Savner skildringer af den nordiske hverdag
- Side 33: Folkemødets dom: Vi skal have mere nordisk samarbejde
- Side 34: "Stille hjerte" indstillet til Nordisk Råds filmpris 2015
- Side 35: Guld-makrel til Islands præsident
- Side 35-37: Seg agitation för kvinnlig rösträtt i Norden (Sture Näslund)
- Side 38: Nordisk-baltisk modsvar på russisk propaganda
Vestnordisk råd vill se frihandelsavtal
- Side 39: Nye nordiske penge til bæredygtig udvikling

 Artikler og indlæg udtrykker ikke nødvendigvis Foreningen NORDENs holdning.

Indlæg, læserbreve, arrangementsomtale m.v. til NORDEN Nu modtages pr. e-post eller på CD med print af teksten vedlagt.

Redaktionen forbeholder sig ret til at forkorte indlæg.

Foreningen NORDEN er en folkelig forening, der siden 1919 har arbejdet for øget samarbejde på kryds og tværs af de nordiske landegrænser.

Redaktionen sluttet den 18. september 2015

MOTTO: KENDSKAB GIVER VENSKAB

 UDGIVER
Foreningen NORDEN i Danmark
Malmøgade 3
2100 København Ø
tlf. 3542 6325 | Fax 3542 8088
landskontoret@foreningen-norden.dk
www.foreningen-norden.dk

 ANSVARSH. REDAKTØR
Preben Sørensen
Sundgade 3, 6400 Sønderborg.
tlf. 3391 8510
e-mail: prebensorensen@bbsyd.dk
 LAYOUT
http://kennclarke.wix.com/clarke

NYT FRA REDAKTIONEN

I forbindelse med temasideerne i dette nr. af bladet om Litteratur i Norden, er også rejst spørgsmålet om mediernes behandling af dette emne.

Generelt må der siges at foregå en bred og omfattende omtale af både klassisk og ny nordisk litteratur i de trykte medier –først og fremmest gennem anmeldelser af nye værker- i snart mange år domineret af kriminalromaner af norske og svenske forfattere.

Den særlige nordiske stemme og atmosfære, som også nævnes på temasideerne, går også igen når nogle af disse bøger senere bliver filmatiserede –med stor publikumsinteresse.

De nordiske litteraturpriser er også med til at fremme interessen for ny nordisk litteratur gennem en – om end begrænset - omtale i medierne.

Men naturligvis er der plads til forbedringer, og det gælder også de elektroniske medier. En løbende præsentation af nordiske forfattere i radio/tv, og faste oplæsninger med præsentation af forfatterne i DR Radio vil således være både velkomne og en naturlig del af public service forpligtelserne.

Forude venter den årlige nordiske biblioteksuge i starten af november. Her vil der være en både vigtig og aktuel anledning til for både de landsdækkende –og de lokale medier at beskrive denne enestående begivenhed, hvor børn og voksne samles om nordisk litteratur gennem højtlesning og fortællinger om de pågældende nordiske forfattere.

Det vil sikkert fremme interessen hos medierne herfor, hvis de implicerede skoler, biblioteker og NORDEN-afdelinger på forhånd gør medierne opmærksomme på denne fællesnordiske begivenhed.

Med efterårshilsen
Preben Sørensen

 OPLAG 10.250

 ISSN-NUMMER 0901-4950

 TRYK
Rosendahls

GRÆSRØDDERNE ER GRUNDLAGET FOR DET NORDISKE SAMARBEJDE

Af Georg Møller
Fungerende landsformand for Foreningen NORDEN

Det officielle nordiske samarbejde i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd blev til efter hårdt pres fra Foreningerne NORDEN. Da Nordisk Råd blev oprettet, var de folkelige forbindelser allerede udbygget så meget, at der var brug for en overbygning i samarbejdet, der kunne skabe de lovmæssige forudsætninger for et endnu stærkere folkeligt samarbejde mellem de nordiske lande.

Internationale organer på andre områder er skabt af regeringer og parlamenter, og har derefter fået opbakning fra befolkningerne. I Norden er det omvendt. Derfor er det nordiske samarbejde også helt anderledes i sit indhold og sin struktur. Især Nordisk Ministerråds embedsværk har haft svært ved at forstå, at nordisk samarbejde ikke er som alt andet internationalt samarbejde. Samarbejdet kommer derfor let til at "ligne alt det andet". Det vil være en stor svaghed for det nordiske samarbejde, hvis det ikke fortsat bygger på det folkelige grundlag, der har skabt samarbejdet - både i indhold og struktur.

Foreningen NORDEN i Danmark var primus motor i et udredningsarbejde, der blev sat i gang, da Danmark havde formandskabet for det officielle nordiske samarbejde for 10 år siden, hvor **Nordiska Ministerrådet och det civila samhället – en strategi** blev vedtaget. Da vi kunne se, at vedtagelsen ikke var blevet til handling, satte foreningen selvfølgelig det mål for det danske formandskab 2015, at få vedtagelserne til at træde i kraft. Det kan vel ikke siges, at være for tidligt!

Vi ønsker et styrket samarbejde mellem de officielle organer og foreningslivet, helt i forlængelse af den folkestyret tradition, som er fremherskende i alle de nordiske lande. Vi ønsker ikke nye store redegørelser, bare at Nordisk Ministerråd lever op til det, som Nordisk Ministerråd selv har vedtaget.

Georg Møller
Fungerende landsformand

”Vi ønsker at effektivisere og forbedre det nordiske samarbejde”

Den nye minister for nordisk samarbejde om aktuelle og fremtidige opgaver

Regeringsskiftet betød bl.a. et farvel til Carsten Hansen som minister for nordisk samarbejde (og også som folketingsmedlem). Som ny nordisk minister blev udpeget det nyvalgte folketingsmedlem for Venstre, den tidligere formand for Region Syd, *Carl Holst*, som desuden blev landets nye forsvarsminister.

Hr. forsvarsminister: Tillykke med udnævnelsen også som minister for nordisk samarbejde. Var det en overraskelse også for dig at få denne ekstra arbejdsopgave?

-Jeg synes, at det giver rigtig god mening. Det nordiske samarbejde er meget vigtigt på forsvarsområdet, så derfor er det interessant for mig også samtidig at have fokus på det nordiske samarbejde i et bredere perspektiv, svarer Carl Holst.

Har du beskæftiget dig med nordiske forhold før -bl.a. som regionsformand - og hvad er som minister dine visioner for det nordiske samarbejde fremover?

-Som regionsrådsformand har jeg haft fokus på, hvordan sundhedsvæsenet fungerer i de nordiske lande. De nordiske lande er meget sammenlignelige på mange områder, og derfor har det været vigtigt at skele til de øvrige nordiske lande og drage nytte og erfaring af, hvordan de gør tingene på sundhedsområdet. Endvidere har jeg jo mange års erfaring med samarbejdet i det dansk-tyske grænseland. Denne erfaring ser jeg som en klar fordel i forhold til det nordiske samarbejde, hvor grænsehindre er et stort indsatsområde. -Danmark har jo formandskabet for Nordisk Ministerråd i 2015, hvilket giver os en unik mulighed for at sætte endnu mere skub i samarbejdet.

-Vi har under formandskabet fokus på fire temaer: Vækst, Velfærd, Værdier/branding af Norden og Arktis. Herudover er der en række tværgående emner og generelle indsatsområder. Dette gælder særligt i forhold til netop grænsehindre, som fortsat eksisterer i Norden og udgør barrierer for vækst.

-For mig er det vigtigt, at vi i nordisk regi bliver endnu bedre til at samarbejde på endnu flere områder, og at vi bliver bedre til at drage nytte af hinandens viden og erfaringer. Alleerede i dag er der et rigtig godt samarbejde de nordiske lande imellem, hvilket jeg jo også oplever inden for det forsvarspolitiske område.

-Danmark står stærkere, når vi vælger at stå sammen med de andre nordiske lande i mange forskellige sammenhænge. Det betyder, at vi samarbejder på en række områder, hvor det giver mening at gå sammen. Det drejer sig om alt lige fra styrkelse af det nordiske samarbejde på udenrigs-, forsvars- og beredskabsområdet i forlængelse af Stoltenberg-rapporten til sundhedsområdet, uddannelsesområdet, arbejdslivsområdet og styrkelse af den fri bevægelighed inden for Norden.

Norden står stærkere sammen

Er der en sammenhæng mellem det øgede samarbejde om forsvars- og sikkerhedspolitikken i Norden og din overtagelse også af det nordiske samarbejdsminister-område?

-Det nordiske samarbejde er meget vigtigt på forsvarsområdet, så derfor er det meget interessant for mig også samtidig at have fokus på det nordiske samarbejde i et bredere perspektiv.

-Norden står stærkere sammen. Når vi udnytter vores enighed og fælles tilgang til internationale problemstillinger, har vi større mulighed for at præge udviklingen i verden, også inden for de større internationale organisationer. Det nordiske samarbejde skal ikke ses som enten/eller ift. EU, NATO eller FN.

-Det nordiske samarbejde er noget unikt med historiske rødder, som går længere tilbage end de mere moderne internationale samarbejder, og det kan derfor også levere noget andet, understreger ministeren.

Hvordan er det gået med det danske formandskabsprogram for Nordisk Ministerråd for 2015 -er der stadig punkter der skal opfyldes?

-Det danske formandskab i 2015 er som jeg nævnte tidligere, koncentreret om fire temaer: Vækst, Velfærd, Værdier/branding af Norden og Arktis. Herudover berører programmet en række tværgående emner og generelle indsatsområder. Dette gælder særligt i forhold til grænsehindre, som fortsat eksisterer i Norden og udgør barrierer for vækst.

-Formandskabet går godt, og der er gennemført flere aktiviteter i første halvår, bl.a. en konference om ungdomsløshed, et ekspertseminar om social dumping og en vækstkonference om grænsehindre. For andet halvår er der bl.a. planlagt et psykiatritopmøde og en række ”public diplomacy”-aktiviteter i forbindelse med klimatopmødet (COP21) i Paris.

I 2013 indgik alle Folketingets partier en aftale, som skal nedbryde grænsehindre og sikre den frie bevægelighed imellem de nordiske lande.

Er der aktuelle ændringer på vej på disse områder - f.eks. med fælles cpr-numre for hele Norden?

-Aftalen mellem regeringen og samtlige af Folketingets partier om fjernelse af grænsehindre gør Danmark til et foregangsland, hvad bekæmpelsen af grænsehindre angår. Danmark er også gået i front under det nuværende formandskab og har sat grænsehindre på dagsordenen for samtlige ministermøder.

-Desuden afholdte vi i foråret en stor konference på Børsen i København med fokus på vækst og grænsehindre. På konferencen udpegede en rådgivningsgruppe bestående af arbejdsmarkedets parter 15 prioriterede grænsehindre, der skal danne udgangspunkt for det kommende års arbejde. Rådgivningsgruppens fokus er på bl.a. hindringer relateret til arbejdsmarkedet, rekruttering, etablering, salg, handel og administrative forhold.

-Sidste år oprettedes også det såkaldte Grænsehindreråd med udpegede repræsentanter for alle de nordiske lande. Den danske repræsentant er tidligere skatteminister - og medlem af Folketinget *Ole Stavad*.

Fremme erhvervs-og arbejdsmarkedspolitikken

Foreningen NORDEN har taget initiativer til fremme af erhvervs-og arbejdsmarkedspolitikken i Norden. Vil den nye regering også støtte disse indsatsområder fremover og hvordan?

-Vi skal fortsætte med at styrke samarbejdet i Norden for at øge væksten og forbedre virksomheders og lønmodtagernes arbejdsmuligheder. Norden, som tilsammen udgør den 12. største økonomi i verden, skal være så grænseløs som muligt, og vi må skabe de optimale forudsætninger for, at borgere og virksomheder kan bevæge sig frit mellem de nordiske lande.

-Fjernelsen af grænsehindre mellem de nordiske lande er en vigtig dansk prioritet, og det danske formandskab har lagt op til en øget deltagelse fra arbejdsmarkedets parter. Dette har vi modtaget god respons på. Det er nu vores håb og forventning, at det kommende finske formandskab i 2016 vil tage dette arbejde videre og fortsætte inddragelsen af de nordiske erhvervs- og arbejdsmarkedsorganisationer.

Landsforeningen har endvidere aktivt støttet etableringen af en ny struktur for Nordisk Råd med øget indflydelse til politikerne og de folkelige foreninger- hvordan ser du på denne udvikling?

-En sådan udvikling støtter vi naturligvis fra dansk side. Også i Nordisk Ministerråd har vi hele tiden fokus på fornyelse og reform. Vi ønsker at effektivisere og forbedre

det nordiske samarbejde, f.eks. vedrørende beslutningsprocesser og projektstyring. På baggrund af et analysearbejde har generalsekretæren i Nordisk Ministerråd sidste år fremlagt rapporten "Nyt Norden", hvori der gives 39 konkrete anbefalinger, som skal reformere samarbejdet mellem de nordiske regeringer.

Med dine mange års erfaringer for samarbejdet i det dansk/tyske grænseland. Er der løsninger og modeller som kan overføres og benyttes også i det nordiske samarbejde?

-Det dansk-tyske grænseland bliver ofte fremhævet som eksemplarisk model for en fredelig sameksistens mellem to kulturer og gode forhold for mindretal. Disse erfaringer kan være nyttige for mange af de europæiske mindretal, f.eks. på Balkan. Men de kan kun i mindre grad overføres til det nordiske samarbejde, som i forvejen er meget udbygget.

-Netop grænsehindre er et stort indsatsområde i det nordiske samarbejde. Hvis den viden jeg har på området fra mit arbejde i Region Syddanmark på nogen måder kan bruges i nordisk regi i forhold til bekæmpelse af grænsehindre, så vil jeg selvfølgelig inddrage det i det videre arbejde i Nordisk Ministerråd, slutter den nye minister for nordisk samarbejde. ■

Forsvarsminister og minister for nordisk samarbejde, Carl Holst.

Valg af ny landsformand

Foreningen NORDEN's landsformand, *Karen Ellemann*, er fratrådt dette hverv i forbindelse med, at hun blev social- og indenrigsminister i den nye regering.

Landsforeningens valgudvalg har derefter i enighed besluttet at indstille den tidligere handels- og udviklingsminister Mogens Jensen til ny landsformand, og han har accepteret kandidaturet. *Mogens Jensen* er

Folketingsmedlem Mogens Jensen

kultur- og medieordfører i Folketinget for Socialdemokraterne og bl.a. medlem af Nordisk Råd, Grønlandsudvalget og Færøudvalget.

Landsstyrelsen har af praktiske årsager besluttet, at der indkaldes til et ekstraordinært repræsentantskabsmøde i forbindelse med Tilidsmandsdagen i Spinderihallerne i Vejle den 21. november, med kun eet punkt på dagsordenen: Valg af landsformand.

Valg af ny delegationsformand

Folketingsmedlem *Bertel Haarder* (V) er fratrådt hvervet som formand for

den danske delegation til Nordisk Råd i forbindelse med, at han blev kulturminister i den nye regering.

I stedet har Folketinget udpeget den tidligere beskæftigelsesminister *Henrik Dam Kristensen* (S) som ny delegationsformand med det nyvalgte folketingsmedlem og tidligere medlem af Europa-Parlamentet *Morten Løkkegaard* (V) som næstformand.

Nye NORDEN-initiativer i 2015

Den danske regerings formandskab for det nordiske samarbejde i år bliver fulgt til dørs af Foreningen NORDEN med to initiativer senere i år.

Fredag den 13. november afholder landsforeningen i samarbejde med Københavns Universitet en konference om "Demokrati, ytringsfrihed og foreningsfrihed", hvortil også indbydes baltiske og russiske folkelige organisationer. Emnet bliver forberedt af professor *Christian F. Rostbøll*.

Endvidere afholder landsforeningen torsdag den 3. december et symposium i samarbejde med FTF og organisationens formand, *Bente Sorgenfrey* samt Aalborg Universitet. Det sker på baggrund af et nordisk forskeroplæg om de nordiske landes arbejdsmarkedsmodeller med titlen "*Aftaler versus lovgivning i et værdimæssigt perspektiv*", som landsforeningen har iværksat i samarbejde med professor *Flemming Ibsen*, AAU.

Den såkaldte nordiske model for arbejdsmarkedet med partsaftaler, trepartsaftaler og /eller lovgivning især for

Professor Flemming Ibsen

perioden 1995 -2015 bliver belyst og debatteret ved dette arrangement på Aalborg Universitet.

Landsforeningens medlemmer er velkomne ved begge konferencer. Se nærmere om programmer for arrangementerne, indledere m.v. på landsforeningens hjemmeside. ■

Professor Christian F. Rostbøll

Øget information om Grønland

Hallo Norden, Nordisk Ministerråds informationstjeneste, åbner i disse måneder et nyt kontor i Nuuk, Grønland. Hermed er informationstjenesten til stede i hele Norden og understøtter således mobilitet mellem alle de nordiske lande.

Hallo Norden informerer om at flytte, arbejde og studere i Norden, bl.a. om jobsøgning, uddannelsesmuligheder, sygeforsikring, skat, skolesystemer og toldregler.

-Med den nye informationstjeneste vil det forhåbentligt blive lettere at flytte til Grønland, siger *Mats Bjerde*, leder for **NAPA**, Nordens institut i Grønland, som kommer til at huse den nye informationstjeneste. Netsiderne om Grønland kan findes på hjemmesiden: www.hallonorden.org ■

Ny samarbejdsaftale

Smyril Line har indgået en landsdækkende samarbejdsaftale omfattende Foreningen NORDEN's afdelinger, hvor medlemmerne modtager 8% rabat på alle bestillinger hos Smyril Line.

Aftalen virker under følgende forudsætninger:

- *Medlemmer får 8% medlemsrabat på alle rejser udbudt gennem Smyril Lines hjemmeside og katalog.
- *Medlemsrabatten er kun gældende, når 2 voksne rejser sammen.
- *Medlemsrabatten omfatter *ikke* allerede rabatterede tilbud
- *Ved flere end 20 rejsende, som går ombord eller kører med 1 bus, gælder gruppepriser og medlemsrabatten bortfalder.
- *Kahytsfordeling sker ombord på skibet og det er ikke muligt at bestille et specielt kahytsnr. eller dæk.
- *Medlemsrabatten kan ikke benyttes med bagudvirken-kraft ved allerede bestilte rejser.
- *Der tages forbehold for udsolgt.
- *Det er ikke muligt at bestille on line. Der kan kun bestilles på tlf. +4596558500 eller booking@smyrilline.dk. Ved henvendelse skal følgende oplysninger opgives: Forbrugsforeningen Norden og medlemsnummer. ■

OPLEV BÅDE ISLAND OG FÆRØERNE PÅ EN UGE

DU FÅR 8% MEDLEMSRABAT

Vores Viking Cruise har aldrig været så populært som nu. Krydstogtet varer 1 uge og 1 overnatter ombord mens MS Norröna kryder Nordatlanten i vikingernes oprindelige sejlroute. I får en unik mulighed for at opleve 2 storslåede naturperler.

Ombord følger vores krydstogtsvært gæsterne og stemningen er afslappet og uformel. I kan se rejsebeskrivelser fra andre rejsende på www.smyrilline.dk/norden. I kan vælge ml. All Inclusive Plus, All Inclusive eller selv sammensætte jeres rejse med vores Basic pakke med priser fra 2.495 pr. person. Vi tilbyder 19 afrejser i 2016 med flest afrejser i april, maj, september og oktober.

All Inclusive Viking Cruise dagsprogram

Lørdag: Afrejse op langs den norske bjergryg med retning mod Færøerne
Søndag: Vi sejler mod Færøerne tæt forbi Shetlands Øerne
Mandag: Ankomst til Færøerne. Udflygt til Kirkjubour. Afrejse til Island
Tirsdag: Ankomst til Seyðisfjörður; Island. Helledagsudflugt til Mývatn
Onsdag: Udflygt til Lögurinn på Island. Afrejse om aftenen til Færøerne
Torsdag: Ankomst til Tórshavn og udflygt til Gjógv
Fredag: Viking Buffet arrangement om aftenen
Lørdag: Hjemkomst om formiddagen

ALL INCLUSIVE PLUS

Rejsen indeholder overnatning i 2 pers. kahyt med bad og toilet, 1 cocktail lørdag aften, besøg på broen søndag og et besøg i hot tub. 2 udflygtur på Island og 2 på Færøerne, 7 x morgenmad, 3 x frokost, 5 x aftensmad i Norröna buffet, 1 x A la Carte aftensmad og deltagelse i fredag aften Viking Buffet arrangement.

PRIS FRA **6.390** PR. PERSON

ALL INCLUSIVE

Rejsen indeholder overnatning i 2 pers. kahyt med bad og toilet, og bad, 2 udflygtur på Island og 2 på Færøerne, 7 x morgenmad, 3 x frokost, 6 x aftensmad i Norröna Buffet og Viking Buffet arrangement fredag aften.

PRIS FRA **5.995** PR. PERSON

Kontaktinfo: Tlf. 96558500
booking@smyrilline.dk
www.smyrilline.dk/norden

De viste priser er når 2 rejser sammen. Prisen varierer ift. Valg af afrejsetidspunkt og kahytstype. De viste priser er excl. drikkevarer ombord.

Nordisk Kulturuge på Seniorhøjskolen Rude Strand

Rude Strand
SENIORHØJSKOLE

21. – 27. februar 2016

Foreningen NORDEN og Seniorhøjskolen Rude Strand inviterer igen til Nordisk Kulturuge i 2016.

Vi vil præsentere en række forskellige emner og temaer, som vil blive belyst ved indlæg fra forskellige oplægsholdere med stor faglig indsigt og med evnen til at perspektivere med en nordisk vinkel.

Der vil blive lejlighed til fysisk aktivitet, og sang og musik vil naturligvis også være en del af indholdet i løbet af ugen.

I programmet indgår foreløbig følgende temaer og oplægsholdere:

- "Skandinavien rundt i havkajak" ved eventyrer, forfatter, guide og foredragsholder, **Erik B. Jørgensen**
- Aktuelt teologisk tema med udblik til de øvrige nordiske lande ved Professor i Etik og Religionsfilosofi ved Aarhus Universitet, **Svend Andersen**.
- Aktuelle forhold om Antarktis ved ass. Professor, Department of Political Science and Public Management, **Jon Rahbek-Clemmensen**.

- "Broderfolk og slagsbrødre" ved cand. phil. i Historie, ph.d. i Internationale studier, ekstern lektor ved Københavns Universitet, **Lars Hovbakke Sørensen**.
- Tidligere organisationskonsulent ved Grænseforeningen vil spille og synge med os i løbet af ugen.
- Der vil også indgå en ekskursion til markante seværdigheder og institutioner i Aarhus.
- Klosterkirken i Horsens har et kor på 8 korsangere (Oktet), som vil stå for underholdningen en aften.
- Endvidere har vi kontakt med den norske forfatter **Herbjørg Wasmø**, som skal bidrage med fortælling om sit forfatterskab.
- Hver dag starter med en halv times motion og derefter morgensamling med et aktuelt tema.

Kursusleder er Arne Nielsen, Foreningen NORDEN og Formstander Ulla Fisker, Rude Strand Seniorhøjskole
Tilmelding til kulturugen sker direkte til Seniorhøjskolen Rude Strand, Kystvejen 114, 8300 Odder. Tlf. 86 55 89 44
mail@rudestrand.dk Hjemmeside: www.rudestrand.dk
Pris for deltagelse i kulturugen på Seniorhøjskolen er: 4500 kr. pr. person. Tillæg for enkeltværelse 400 kr. ■

Et venskabsforenings – samarbejde der vil noget!

-Foreningen NORDEN Faaborg fejrede sit 70 års jubilæum den 14. - 16. august. Vi havde inviteret gæster fra vore venskabsforeninger i Brevik og Stjørdal, Norge, Falkenberg i Sverige og Pieksämäki i Finland, fortæller lokalafdelingens formand, *Lisbeth Johansen*.

-Kunstforeningen Pakhuset inviterede kunstnere fra Brevik, Falkenberg og Pieksämäki til at udstille deres kunst i Bryggergården, Faaborg. Jeg er medlem af bestyrelsen i kunstforeningen Pakhuset, derfor kunne jeg arbejde med begge foreninger. Der deltog 10 kunstnere fra venskabsbyerne samt tre unge lokale.

-Det blev en fantastisk reception og fernisering i Bryggergården med ca. 130 deltagere, der hørte musik, sangkor m.m. Om aftenen var kunstnere, Norden-medlemmer fra de nordiske lande og lokale medlemmer til fest på Restaurant Skovlyst i Svanninge Bakker, og det blev en fantastisk aften for alle.

-Det er et venskabsforeningsamarbejde, der vil noget og har eksisteret i rigtig mange år. Efter en kommunesammenlægning for ca. 9 år siden, blev alle kommunens venskabsby-forbindelser i Norden og Tyskland annulleret, og det betød at vi mistede økonomisk opbakning til vores arrangementer. Jeg var meget vred over det, for

der var mange i kommunen der havde stort udbytte af samarbejdet, fortæller Lisbeth Johansen.

-Foreningen NORDEN valgte imidlertid at fortsætte med sine venskabsforeninger i Brevik, Falkenberg og Pieksämäki. Foreningen NORDEN Broby blev lagt sammen med Faaborg-lokalafdeling, og vi tog deres venskabsforening Stjørdal med i vor kreds. Derfor var de med til 70 års jubilæum med vore "gamle" venskabsforeninger, slutter formanden. ■

Der var stor tilslutning ved reception og nordisk kunstudstilling i Bryggergården.

GoMore

– indstillet til nordisk miljøpris

Er blandt de nominerede til Nordisk Råds natur- og miljøpris 2015

Bedømmelseskomitéen har nomineret 11 kandidater til årets pris på baggrund af de forslag som er kommet ind fra befolkningen i de nordiske lande.

Temaet for årets pris er udslip af drivhusgasser. Prisen på 350.000 danske kroner går til en virksomhed, en organisation eller en person som på forbilledlig vis har udviklet et produkt eller en opfindelse eller som gennem andre kreative indsatser har bidraget til at reducere det fremtidige udslip af drivhusgasser i Norden.

De nominerede er:

Danmark

GoMore er en tjeneste som leverer løsninger til samkørsel og privat bildeling. Gennem disse initiativer er GoMore med til at reducere den negative miljøpåvirkning og CO₂-udslippet. Samtidig reducerer GoMore trafikken på vejene og bringer folk sammen.

Finland

Den evangelisk-lutherske kirke i Finland har været aktiv på miljøområdet siden 2001. Et vigtigt redskab i dette arbejde er uddelingen af kirkens miljødiplom som hjælper med at udvikle menighederne i en bæredygtig retning. Kirken har desuden indført en såkaldt "øko-faste" i forbindelse med påsken.

PiggyBaggy er en leveringstjeneste baseret på "crowd-sourced delivery service" hvor mennesker transporterer hinandens varer på deres daglige rejserute. Dette sparer både penge og tid og er skånsomt for miljøet.

Færøerne

Energiselskabet SEV er den største leverandør af energi på Færøerne. Ved at kombinere vind- og vandkraft sørger SEV for at 51 % af den færøske energi er bæredygtig. SEV har i de senere år gjort store fremskridt inden for grøn energiproduktion og arbejder ud fra en målsætning om at levere 100 % bæredygtig energi fra vind og vand inden 2030.

Island

Carbon Recycling International er et lille, islandsk firma som har specialiseret sig i at reducere CO₂-udslippet fra brændstof som kan bruges i transportindustrien. Virksomhedens teknologi har potentiale til at reducere CO₂-udslippet med op til 100 % og dermed revolutionere den forurenende transportsektor.

Orkuveita Reykjavíkur leverer energi og vand til cirka 67 % af Islands befolkning ved hjælp af geotermisk energi. Geotermisk energi er den primære årsag til at 85 % af Islands energiforbrug kan betegnes som bæredygtigt. Virksomheden er nu i gang med at udvikle metoder til at deponere CO₂ i grundfjeldet og dermed reducere udslippet og sikre et grønnere miljø.

Norge

Norgesgruppen A/S er med sine 38.000 ansatte en af Norges største virksomheder og førende inden for dagligvarebranchen. Norgesgruppen har vedtaget en ambitiøs klima- og miljøstrategi som skal sikre at virksomheden går en bæredygtig fremtid i møde. Målsætningerne er blandt andet en omstilling til biobrændsel i transportsektoren og at virksomheden bliver selvforsynende med vedvarende energi.

Sverige

Kafferisteriet Löfbergs har implementeret en omfattende bæredygtig strategi som sikrer at alle dele af produktionen – fra bønner til kop – foregår på en ansvarlig måde. Til dette formål har man skabt et omfattende system med henblik på at sikre social- og miljømæssig bæredygtighed samt reducere kaffeproduktionens indvirkning på klimaet.

City Bikes er med til at fremme tanken om deleøkonomi ved at stille gratis cykler til rådighed. Idéen slog igennem i 90'erne og har siden været et fast indslag i større byer som Stockholm, Göteborg og København. Den nyeste generation af cykler kan endda lånes via smartphone.

Uppsala klimatprotokoll er et netværk mellem virksomheder, foreninger og offentlige institutioner som inspirerer til klimaorienteret udvikling af virksomheder. De arbejder med vidensspredning for at nå Uppsala kommunes langsigtede klima- og energimål.

Åland

Sixten Sjöblom er nomineret for sit arbejde med fremstilling af biodiesel. Ved at bruge lokale restprodukter i produktionen undgår man at lægge beslag på landbrugsarealer som kan bruges til fødevarerproduktion. Biodieselen bruges også i den kollektive trafik på Åland. Natur- og miljøprisen uddeles i forbindelse med Nordisk Råds session i Reykjavik den 27. oktober. ■
(Norden.org)

Venskabsbyforbindelsernes exit?

Som repræsentant for Karup-afdelingen er det blevet mig betroet at gøre rede for de problemer, som den store kommunesammenlægning medførte, nemlig at mange gode venskabsforbindelser forsvandt med et pennestrøg. Karup havde før sammenlægningen særdeles god forbindelse med Rælingen i Norge, Munkedal i Sverige og Kyrkslätt i Finland. Det var bl.a. fordi vores byråd var meget interesseret i at dyrke dem. De forbindelser betød, at vi hvert andet år kunne gennemføre nordiske træf med op til 60-70 deltagere, hvor de fleste blev privat indkvarteret.

Med reformen forsvandt forbindelsen til vore venskabskommuner. Derfor forsøgte vi, da Rælingen Norden meddelte, at nu opløste man afdelingen, at finde en ny norsk Norden-forbindelse i Sydnorge, da det også må være realistisk at kunne nå vore nordiske venner i løbet af en eller to dage. Vi fik fra hovedkontoret i Oslo en henvisning til Stavanger Norden, der havde haft Esbjerg, men den forbindelse var gået i vasken.

Vi kontaktede Stavangers bestyrelse, der viste sig at være meget positiv, så vi planlagde et besøg i Stavanger i efteråret 2013. Vi skulle bo ved bestyrelsesmedlemmerne. Alt tegnede lyst, så vi gik på jagt i vores gamle kommune efter foreninger, der ville være interesseret i at få en norsk kontakt. Vi fik 9 henvendelser lige fra spejdere, skytter, jægere til folkedansere.

Vi blev godt modtaget, og der var sørget for et godt program omfattende sejltur på Lysefjorden og besøg i Kul-

turhuset, så vi havde planlagt en aften med hele bestyrelsen med rødvin og ost. En rigtig vellykket aften, der dog afslørede, at nordmændene overhovedet ikke havde foretaget sig noget om vor henvendelse fra foreningerne. "De skulle lige have navnene på dem igen".

Intet nyt fra Stavanger –og Oslo

Vi aftalte et genbesøg i Karup i 2014, og siden den aften har vi ikke hørt fra Stavangerafdelingen. Man bliver så ærgerlig over det ringe resultat, for det var absolut flinke folk at besøge, de nød den danske rødvin og ost. Og det er jo heller ikke billigt at rejse 5 mand til Stavanger.

Vi indberettede til Nordens hovedafdeling i Oslo om vor mislykkede færd til Stavanger og udtrykte vor skuffelse over den norske passivitet. En halvt år gik, og så dukkede der pludselig en skrivelse om, hvor en medarbejder kunne berette, at han havde haft barselsorlov i et halvt år. Han var meget positiv og lovede, at han ville arbejde på sagen, og efter kort tid kunne han meddele, at han mente, at han havde fundet noget til os.

Vi har ikke hørt noget siden, så nu er der vel kun tilbage at sætte en efterlysning i det norske medlemsblad efter en interesseret lokalforening af Norden, for så er vi klar! Det er trist, at et næret ønske om at bringe Nordens folk i kontakt med hinanden ender ud i så ringe et resultat, bare fordi man ikke synes, man skal besvare en henvendelse. ■

Af Jann Rasmussen

Nominerede til Nordisk Råds musikpris 2015

Under Festspillene i Bergen blev de 11 nominerede til Nordisk Råds musikpris 2015 offentliggjort. Over halvdel af de nominerede kunstnere var selv tilstede for at være med til at markere prisens 50 års jubilæum.

De nominerede er:

DANMARK

Michala Petri, blokfløjtespiller
HVAD, elektronisk musiker

FINLAND

Kimmo Pohjonen, harmonika
Apocalyptica, heavy metal-celloensemble

FÆRØERNE

Hamferð, doom metal-gruppe

ISLAND

Reykjavíks Kammerorkester, orkester
Elfa Rún Kristinsdóttir, violinist

NORGE

Dans Les Arbres, kvartet
Tora Augestad, mezzosopran

SVERIGE

Anne Sofie von Otter, mezzosopran
Svante Henryson, bassist og komponist

Nordisk Råds musikpris er på 350.000 danske kr. Vinderen bliver offentliggjort og prisen uddelt i Reykjavik 27. oktober i forbindelse med Nordisk Råds Session.

Tema: Litteratur i Norden

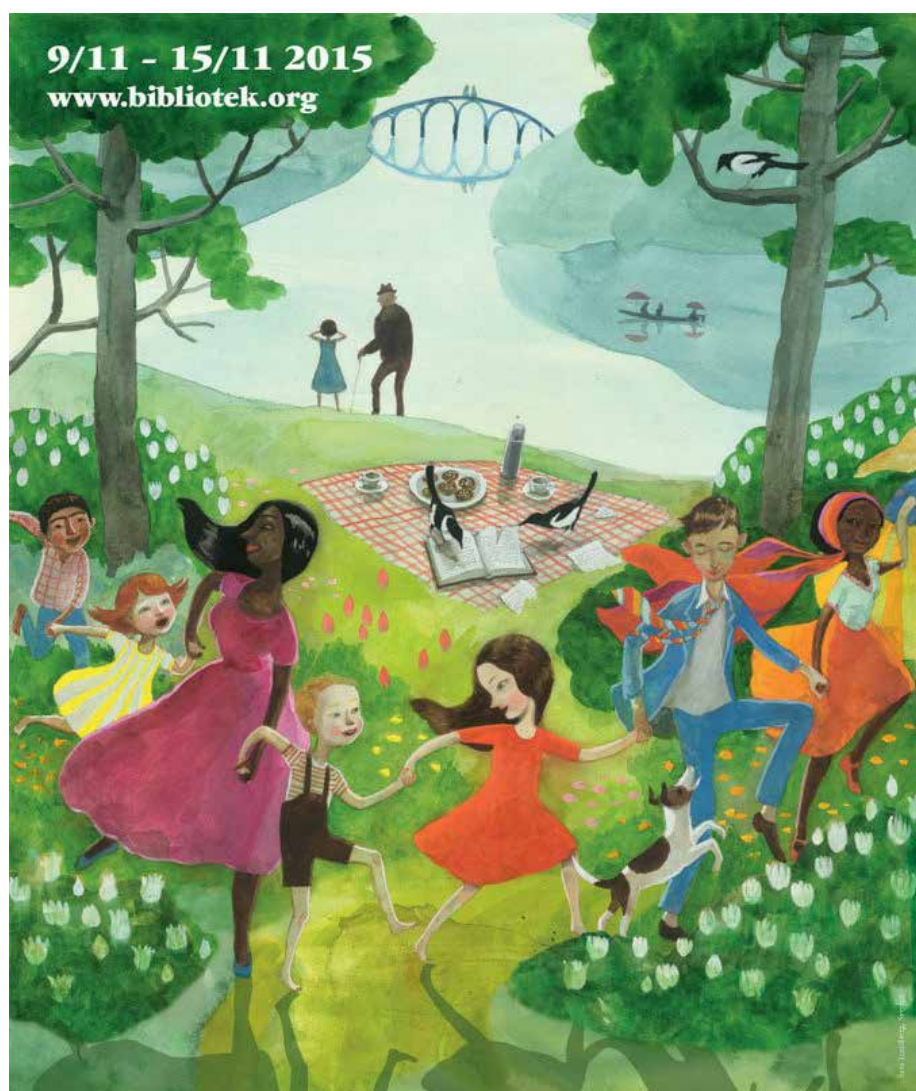
En fælles målsætning

I samarbejdet mellem skoler, biblioteker og NORDEN-afdelingerne har det altid været en fælles målsætning at øge interessen for Norden og de nordiske sprog gennem øget brug af litteraturen. Det gælder både bøger om Norden – også gennem skønlitteraturen – og læsning af litteratur på andre nordiske sprog.

På disse temasider vil vi gerne yderligere inspirere til dette samarbejde om bl.a. den nordiske biblioteksuge og gennem præsentation af udviklingen på biblioteksområdet samt af Foreningen NORDEN's indsats på området på nationalt og nordisk plan.

Selve emnet Litteratur i Norden bliver også taget under kyndige hænder, og naturligvis er der på temasiderne også sørget for plads til anmeldelser af nye bogudgivelser. ■

God læselyst!
Redaktionen

Venskab i Norden

Velkommen til dette års Morgengry og Skumringstimen

Nordisk Biblioteksuge er et projekt under Foreningerne Nordens Forbund, der arbejder med at udbrede nordisk læsning, litteratur og uddannelse i Norden og nærområderne.

Mandag d. 9. november 2015 starter Nordisk Biblioteksuge for 19. gang - en uge der vil manifestere højtlesning, nordisk fortællekultur og litteratur - denne gang under mottoet "Venskab i Norden".

Det bliver en uge fuld af højtlesning, udstillinger, debatter og kulturoplevelser på tusinder af biblioteker, skoler og forsamlingslokaler over hele Norden og i vores nærområder. Når det er mørkest i vores lande, tænder vi et lys og læser bøger. Dette er grundidéen i Nordisk Biblioteksuge.

Om mandagen er det den store højtlesningsdag, hvor arrangørerne håber at så mange institutioner som

muligt vil deltage. Det bliver muligvis en uofficiel verdensrekord, når man mere end 2.000 steder læser højt af årets udvalgte tekster på de forskellige sprog.

Nordisk Biblioteksuge består af to dele - Morgengry (højtlesning for børn) og Skumringstimen (højtlesning for voksne). Som noget nyt har vi også en ekstra kategori der retter sig mod unge voksne.

Morgengry

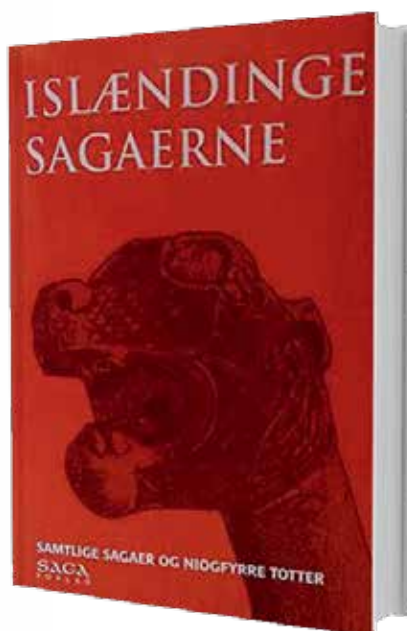
Yngre børn
Maria Parr

Morgengry

Ældre børn
Marjun Syderbø Kjelnæs

Skumringstid

Voksne
Islændingesagaerne

At deltage i Nordisk Biblioteksuge er gratis - foruden engagement. Sammen skabes der her i fælleskab en unik manifestation for højtlesning - når den nordiske litteratur bliver gjort levende og får virkelige stemmer i vintermørket. Man kan tilmelde sig gratis på hjemmesiden www.bibliotek.org og få materiale som

fx. badges og klistermærker tilsendt gratis.

-Man kan tilmelde sin skole, bibliotek, eller institution under fanen 'Tilmelding' og for at tage del i Nordens største højtlesningsevent. Under fanen "Årets litteratur og tema" kan man læse mere om de tekster og

det tema, der er valgt for 2015. Der er desuden tilføjet en litteraturliste over bøger, der er relevante i relation til årets tema, fortæller skolemedarbejder Ditte Plauborg, Foreningen NORDEN's landskontor, der gerne hjælper med flere oplysninger om Nordisk Biblioteksuge. ■

Litteratur på tværs af grænsen

Litteraturfest.nu er en nordisk litteraturfestival, som hvert år finder sted i den dansk-tyske grænseregion Sønderjylland-Slesvig. Formålet med festivalen er at styrke interessen for litteratur og udbrede kendskabet til nordisk litteratur på begge sider af grænsen samt at bidrage til det kulturelle liv i grænseregionen.

Den 16.-19. september afholdtes litteraturfestivalen for 6. gang. De inviterede forfattere var Lena Lundberg fra Ålands-øerne samt Auður Ava Ólafsdóttir fra Island. Desuden deltog Fredrik Backmann, Sverige, Thomas Rydahl og Hanne Bech Hansen, begge Danmark.

Efter forfatterforedrag i Abenraa, Haderslev og Sønderborg, sluttede festivalen med tre forfatterforelæsninger på Dansk Centralbibliotek i Flensburg

I forbindelsen med festivalen vistes kunstudstillingen "GLASKLAR" med dansk og tysk glaskunst. Alle kunstnere har været nomineret eller

Thomas Rydahl, dansk forfatter

prisvinder af Coburger Glaspreis. Udstillingen kunne ses på Dansk Centralbibliotek i Flensburg. Arrangører for udstillingen var Sydslesvigs danske Kunstforening Flensburg (SdK) & Nordisk Informationskontor.

Børnebiografen viste "Skammerens datter" på biblioteket i Flensburg med efterfølgende hyggespisning. En del af programmet var endvidere en koncert af Trioen "Zenobia",

som spillede Carl Nielsen. Koncerten var arrangeret af SSFs Humanitære Udvalg..

Festivalen blev arrangeret af Nordisk Informationskontor for Sønderjylland / Sydslesvig i samarbejde med Kulturbüro der Stadt Flensburg, Dansk Centralbibliotek i Flensburg og biblioteker i hele grænseregionen samt Literaturhaus Schleswig-Holstein i Kiel. ■

Nordisk Litteraturdag i Helsingør

Det årlige Bogens Dag-arrangement i et samarbejde mellem Helsingør og Helsingborg finder i år sted søndag den 1. november og bliver nu af Kulturværftet betegnet som Nordisk Litteraturdag.

Flere af Nordens store litterære stemmer besøger denne dag Kulturværftet. Fra Danmark kommer således digteren *Yahya Hassan*, fra Sverige kommer krimiforfatteren *Leif G:W: Persson* og fra Norge deltager *Kristine Næss*, der i år er blandt de nominerede til Nordisk Råds Litteraturpris.

Forfatterne bliver interviewet på Store Scene på Kulturværftet, og ind imellen vil nye digtere fra Sverige og Danmark præsentere deres digte på Dækket i biblioteket.

Som tidligere år finder arrangementerne sted i et samarbejde mellem Kulturværftet, kommunens biblioteker og Foreningen NORDEN's lokalafdelinger i Helsingborg og Helsingør.

En nordisk succes med over 100.000 deltagere

Nordisk Biblioteksuge skaber hvert år kulturoplevelser for børn og voksne

Den årlige Nordisk Biblioteksuge er blevet en integreret del af mange nordiske institutioners virksomhed, hvor der således i 2014 deltog over 100.000 i de nordiske lande med 2.160 skoleklasser og biblioteker tilmeldt til arrangementerne.

-Heraf var næsten 800 institutioner i de baltiske lande, som er meget interesseret i nordisk litteratur, fortæller projektleder *Anne Malmström*, Foreningernes Nordens Forbund, FNF, som administrerer projektet med økonomisk støtte fra Nordisk Ministerråd.

-De lokale biblioteker har mange steder et rigtigt godt samarbejde med Foreningen NORDEN's lokalafdelinger om Skumringstimen (højtlesning for voksne) som på denne måde også får et yderligere publikum. I Grønland og Færøerne sker samarbejdet med Landsbibliotekerne.

-Hvad angår Morgengry (højtlesning for børn) sker samarbejdet med de lokale skoler, biblioteker, og i børnehaverne for o-klasser afhængig af bogvalget.

-Det er en central referencegruppe med 1 repræsentant for Foreningen NORDEN, skoler, med 1 repræsentant fra hvert nordisk land og selvstyrende område bestående af skole- og biblioteksmedarbejdere fra Foreningen NORDEN og bibliotekarere og biblioteker fra hvert land, som mødes her i FNF en gang om året og bestemmer årets bogvalg.

-Det giver et godt engagement og interessante diskussioner- også om valget af årets tema, som jo i år er "Venskab i Norden". Ved bogvalget sørger man for både at udvælge klassisk litteratur – som i år Islands-sagaerne – og nyere nordisk litteratur.

- Skoler og biblioteker kan fortsat nå at tilmelde sig til Nordisk Biblioteksuge 2015, og det er jo gratis at deltage, siger projektlederen, som understreger hele ideen med Biblioteksugen: At fokusere på fællesskabet og kulturformidlingen:

- Deltagerne har også mulighed for at sende fotos fra deres arrangementer på Facebook og Instagram, og vi får i stigende grad billeder fra hele Norden og Baltikum til biblioteksugens hjemmeside: www.bibliotek.org

Nordiske forfatterbesøg

En anden del af FNF's projektvirksomhed i forhold til nordisk litteratur er Nordisk Forfatterbesøg, som finansieres af Nordisk Ministerråd og Nordens hus i Reykjavik.

Det er naturligt nok også en arbejdsopgave for Anne Malmström, som oplyser, at det er de nationale NORDEN-foreninger der selv udvælger "deres forfattere" primært fra de nominerede forfattere til Nordisk Råds børne- og ungdomslitteraturpris til sådanne besøg på lokale skoler –som det var tilfældet i Jylland tidligere på året, da den svenske børne- og ungdomsforfatter Sofia Nordin besøgte 8 skoler i Jylland og læste op for ca. 460 skoleelever. Mere information om projektet findes på www.forfatterbesog.org.

-Disse besøg engagerer skoleeleverne også gennem workshops, og det er jo samtidig et nabosprogsprojekt, der giver større forståelse for andre nordiske sprog. Vores hjemmeside www.nordeniskolen.org kan også bruges aktivt i denne forbindelse, slutter projektlederen. ■

Anne Malmström på sin arbejdsplads- FNF's kontor i København.

Ser gerne læseklubber i alle lokalafdelinger

Som formand for Foreningen NORDEN's uddannelsesudvalg og medlem af landsforeningens forretningsudvalg indtager kredsformand **Merete Riber**, Holstebro, en central rolle i denne del af virksomheden lokalt og centralt.

-Som formand for landsforeningens uddannelsesudvalg er du også engageret i den årlige Nordisk Biblioteksuge. Hvilken opgaver løser du og udvalget i denne forbindelse?

-Jeg er dermed også medlem af FNF's Nordiska biblioteksveckan, hvor repræsentanter for Norden-forbundene mødes hvert år i januar for at vælge tema for biblioteksugen og derud fra hvilke bøger der skal foreslås benyttet, fortæller Merete Riber.

-Jeg har forinden gjort mit forarbejde og det var således mit forslag om at vælge den norske forfatter Maria Parrs bog "Vaffelhjerte" for de yngre børn. Den er både oversat bl.a. til dansk og findes i en halv times filmatisering.

-Den valgte bog for de ældre børn "Skriv i sandet" af Marjun Synderbog Kjelnæs er også o.k., medens det kan være svært at finde noget om årets tema "Venskab i Norden" i bogvalget for de voksne -de islandske sagaer, erkender hun videre.

-Dette års tema har også en særlig appel til NORDEN-afdelingernes samarbejde med de nordiske venskabsbyer, som jo netop er baseret på venskab på tværs af landegrænserne.

Den udfarende kraft

-Kan lokalafdelingernes samarbejde med skoler og biblioteker om Biblioteksugen udvides fremover?

-Ja, bestemt. I forvejen er det lokalafdelingerne der har den udfarende kraft i forhold til skoler og biblioteker, hvor det er dejligt at se bibliotekerne i den grad er interesserede i samarbejdet, og det samme gælder samarbejdet mellem skoler og biblioteker.

-Mange steder er der et godt samarbejde om "Skumringstimen" med oplæsning af voksne, som regel på bibliotekerne, og der kommer stadig flere arrangementer til rundt om i landet. Vi prøver også at støtte centralt ved at sørge for omtale af biblioteksugen i skolernes og bibliotekernes landsdækkende publikationer.

Der dukker flere og flere læsekredse – og klubber op rundt om i lokalafdelingerne – i samarbejde med de lokale biblioteker?

-Ja, vi starter også op her i Holstebro-lokalafdeling. Vi ser at stadig flere afdelinger starter denne aktivitet om læsning og debat om nordisk litteratur, og her er bibliotekerne gode til at komme med forslag til bogvalg.

-Interessen for nordisk litteratur søges også fremmet gennem besøg af forfattere fra andre nordiske lande - kan dette samarbejde videreudvikles –også gennem lokalafdelingerne?

-Initiativet med nordiske forfatterbesøg er et nationalt Foreningen NORDEN-projekt, hvor vi selv ud fra listen over de nominerede til Nordisk Råds årlige prisuddelinger, vælger en forfatter og beder denne om at deltage i et sådant besøgsprogram med oplæsning på skolerne.

-Nordisk Råd skal vælge næste års nordiske forfatter den 30. september, og vi ser gerne at denne forfatter

Merete Riber fra Holstebro lokalafdeling, der netop har fejret 70 års jubilæum med tale af fungerende landsformand Georg Møller og underholdning af den færøske sangerinde, forfatter og sangskriver Annika Hoydal.

besøger lokalafdelinger og skolerne i en forfatterturné!

Har du andre ønsker for den fremtidige udvikling om fremme af nordisk litteratur i lokalafdelinger, skoler og biblioteker?

-Jeg ser gerne læsekredse/klubber oprettet i alle lokalafdelinger. Det styrker interessen for nordisk litteratur, men samtidig styrker det også vores medlemsudvikling, da mange deltagere ofte ikke er medlemmer af lokalafdelingerne. Vi bør også på centralt plan følge hele denne udvikling op – som det sker med dette litteraturtillæg, slutter Merete Riber.

Bibliotekerne – et folkeligt knudepunkt

Konferencer med fokus på bibliotekernes rolle for styrkelse af fællesskab i samfundet

-Bibliotekerne er blevet en folkeligt knudepunkt, hvor alle aldersgrupper og etniske grupper mødes, så det er stadig vigtigt med bibliotekernes rolle i samfundet, understregede debatredaktør ved dagbladet Politiken, *Tarek Omar*, ved Kulturstyrelsens konference om bibliotekerne i krydsfeltet mellem individ og fællesskab.

Ved konferencen den 16. juni i Kulturstyrelsens lokaler i København, roste han samtidig bibliotekerne for at bevare Folket i folkebibliotekerne i forhold til mange andre folkelige organisationer og institutioner.

En repræsentant for de folkelige organisationer og brugere, boligsocial konsulent *Mikkel Pedersen*, Danmarks Almene Boliger, skildrede bibliotekernes positive rolle som et led i mange boligsociale projekter landet over, som rammen om en fremskudt

offentlig service for de pågældende beboere, og hvor der fokuseres på fællesskab frem for individer.

Adjunkt *Kristian Delica*, RUC, skelnede i sit oplæg mellem biblioteker beliggende i lokalsamfund og lokalsamfundsbasebaserede biblioteker. Han omtalte som eksempel virksomheden i medborgercentre i udsatte boligområder som Gjellerup Planen, hvor der udvikles et behovsorienteret biblioteksarbejde ud fra de lokale behov:

-Her kan bibliotekerne virke som et frirum og som ventiler i et komplekst offentligt system, og også som mødesteder for andre organisationer, understregede Delica.

Som et andet eksempel på fællesskab og selskabelse på lokalt niveau, skildrede eventkoordinator *Daniel Nayberg*, kulturværkstedet INSP!, hvor ca. 100 brugere hvor uge udfø-

rer kreativ virksomhed i lokaler i den tidligere slagteriskole i Roskilde:

- Det er aktivt medborgerskab i praksis, hvor det sociale, kreative og entreprenante er i centrum, fortalte han.

Designer *Christian Pagh* tog udgangspunkt i egne erfaringer fra et samarbejde med Roskilde Bibliotek om en publikation med eksempler på biblioteksudvikling med brugerinvolvering:

-Hvordan skal vi indrette fremtidens biblioteker? Som brugerne –og ikke personalet – ønsker det? Giv plads til andre, understregede han.

De digitale indfødte

Et hovedformål med de tre konferencer har været at drøfte bibliotekernes rolle i relation til hele den digitale udvikling også på dette samfunds-

Der var stor debat-og spørgelyst blandt konferencedeltagerne.

Debatredaktør Tarek Omar om bibliotekernes rolle i samfundet.

område, og ekstern lektor ved CBS, *Søren Schultz Hansen*, illustrerede dette ved en omtale af generationen af digitale indfødte:

-Det er den første generation, som aldrig er- og aldrig har været alene. De er aldrig bare sig selv. Altid har de let adgang til alle andre, og alle andre har altid let adgang til dem. Det vigtigste for dem er ikke fællesskabet, men et netværk uden faste rammer med ligeværdige relationer.

Netværksleder *Andreas Klinke Johannsen*, gennemgik mulighederne for digitale fællesskaber, som faktisk minder meget om principperne for fysiske fællesskaber, men med store fordele i form af højere hastighed, marginale omkostninger og en uendelig skala.

Han nævnte et par eksempler på digitale fællesskaber i relation til læsefællesskaber og bibliotekerne og understregede, at fysiske fællesskaber kan beriges med digitale fællesskaber og omvendt.

Den amerikanske mediestrateg *Michael Peter Edson* skildrede meget levende internettets evne til at skabe dynamiske fællesskaber og understregede, at bibliotekerne ikke opfylder deres formål, hvis de ikke forstår at benytte de digitale medier som inspiration og udvidet information.

Den overordnede problemstilling i denne forbindelse blev ved konferencens start belyst af professor em. dr.phil *Per Schultz Jørgensen*, i en omtale af hvorledes balancen mellem individ og fællesskab har ændret sig dramatisk gennem de sidste par

generationer med den deraf følgende påvirkning af de menneskelige relationer.

Samarbejdet om Norden

De ca. 90 deltagere - hovedsageligt fra biblioteksside- havde efterfølgende lejlighed til i en række workshops at drøfte konferencens tema med udgangspunkt i de forskellige oplæg og deltagernes egne erfaringer. Her havde en repræsentant for Foreningen NORDEN lejlighed til at konstatere, at samarbejdet om Nordisk Biblioteksuge med landsforeningens lokalafdelinger om dette - og andre nordiske initiativer, fortsat i høj grad har biblioteksfolkets interesse.

Konferencen var den sidste af tre som Kulturstyrelsen har afholdt under den fælles overskrift "Folkebibliotekerne i den digitale verden" om fremtidens strategiske pejlemærker for folkebibliotekerne, gennem oplæg og debat mellem repræsen-

tanter for styrelsen og bibliotekerne om hele denne udvikling. ■

Christian Pagh om biblioteksudvikling med brugerinvolvering – på podiet ses fra venstre Mikkell Pedersen og Kristian Delica.

Henrik Hagemann

Om de nordiske sprog og litteraturen

Eller 'små tanker om et stort emne'

Redaktøren har vist mig den tillid at bede mig skrive om det spændende og meget vanskelige emne 'forholdet mellem sprog og litteratur i Norden'. Jeg kan selvfølgelig hurtigt konstatere at *litteratur er sprog*, og så er det emne færdigbehandlet!

Men lad mig alligevel i al ydmyghed nærme mig problemstillingen gennem forskellige emner som spænder fra sagaerne til nyere tekster.

De islandske sagaer

De islandske sagaer er vel et af den nordiske litteraturs vigtigste bidrag til verdenslitteraturen. 'Ravnkels saga' fx er en western i mesterlig udgave: slægtsfejde, blodhævn, handlekraftige mænd – hvad kan man ønske sig mere i den afdeling?

Eller 'Laksdøla saga', som rummer en af de stærkeste kærlighedshistorier jeg kender, nemlig beretningen om Kjartan og Gudrun.

På sine gamle dage bliver Gudrun spurgt af en af sine sønner, Bolle: 'Vil du sige mig, moder, hvad jeg har stor lyst til at vide? Hvilken af dine mænd har du holdt mest af?' Gudrun svarede: 'Thorkel blev den mægtigste og en stor høvding, men ingen var stovtere at se til eller dygtigere end Bolle; Thord Ingunsen var en meget klog mand og en stor lovmand; om Thorvald vil jeg ikke tale.'

'Ja,' sagde Bolle, 'det skønner jeg nok hvad du der siger mig, alle dine husbønders væsen og færd, men du har ikke sagt mig noget om, hvem du elskede mest, og det behøver du ikke at skjule mere.' Gudrun svarede: 'Stærkt æsker du dette, min søn! Men skal jeg sige det til nogen, så må det helst være dig.' Bolle bad hende gøre det. Da sagde Gudrun: 'Ham var jeg værst, som jeg elskede mest.'¹

Det svar røber en viden om dybder i kærlighed.

Dette lille tekstuddrag er typisk for det vi i Danmark forstår ved sagastil. Gode filologer har af og til påpeget at den sagaoversættelse som citatet stammer fra, rummer adskillige upræcise gengivelser.

Sagastilen

Det er den fremragende sprogmand mm. N.M. Petersen der udgav 'Historiske Fortællinger om Islændernes Færd hjemme og ude' (4 bd. 1839-44) som fællesbetegnelse

for sin oversættelse af en række af de såkaldte islændingesagaer og dermed kom til på det nærmeste at definere hvad vi danske forstår ved sagastil, oversættelsesteknisk korrekt eller ej.

Det har selvfølgelig ikke afskåret os fra at få flere senere oversættelser, blandt dem den store udgave med oversættelser ved danske forfattere som Johs. V. Jensen og Thøger Larsen. Og sidste år kom en moderne nyoversættelse af vistnok alle sagaerne; den er både mere nutidig i sprogtonen og også mindre snerpet end N. M. Petersens oversættelser, og den fik meget anerkendende anmeldelser både for stil og sprogvidenskabelig præcision.

Ikke desto mindre ændrer den ikke for mig og mange andre på at sagastilen blev defineret i sin tid af N.M. Petersens oversættelser; de har indtil nu stået som den klassiske gengivelse.

Det bekræfter vel i væsentligt omfang at litteraturen er det sprog den er udformet i, hvad enten det er kildesprog eller en oversættelse. Og desuden viser det at man når det drejer sig om skønlitteratur, snarere bør tale om gendigtning end om oversættelse.

En herlig del af litteraturens sprog

Og så lidt om noget med dansk oprindelse:

Johs. V. Jensens 'Himmerlandshistorier' er eminente i flere henseender. De var med til at inddrage nyt almuestof i den danske litteratur og give det en svag farvning af dialekten i Himmerland. 'Cecil', 'Syvsoverne' eller 'Kirstens sidste Rejse' for blot at nævne nogle af dem.

Hvordan pokker tager de sig ud i en gendigtning på norsk eller svensk? Er det Johs. V. Jensen der har givet os betegnelsen en syvsover om en der sover længe, eller har han anvendt en udbredt vending? Det er nok det sidste.

En anden tilgang til problemet: En klods-hans er som betegnelse nem at gengive i sin kernebetegnelse på andre sprog. Men på dansk er betydningen af den betegnelse for de allerfleste danskere desuden udbygget af H.C. Andersens fornøjelige eventyr.

En klods-hans er ikke bare en klodrian: han er undervurderet, men kvik og slagfærdig, og det går ham jo så godt at han til sidst får prinsessen og det halve kongerige. Dette

1. Fra Dansk lærerforenings udgave, Gyldendal 1980, ved Jørgen Haugan og Jan Sand Sørensen.

Johs. V. Jensens "Himmerlandshistorier"- eminente i flere henseender.

lag af medbetydning hører med når vi kalder en dreng for en klods-hans. Tak for den type medbetydninger. De er en herlig del af litteraturens sprog.

Moderne finlandssvensk

Alle som har haft den glæde at læse nogle af Kjell Westö's² romaner om personer og begivenheder i Helsingfors, og som i øvrigt har en smule fornemmelse af moderne finlandssvensk, har også nydt ikke bare stoffet i de gode historier, men også den særlige finlandssvenske sprogtonen især i replikgengivelserne. Al agtelse og respekt for oversættelserne, men det er næsten umuligt at gendigte den sprogtone.

Et klart eksempel på dilemmaet ved gendigtning til et andet sprog viser Per Olof Enquists 'Musikanternas uttåg' (1978). Det er en fremragende roman som mestendels udspiller sig i Norrbotten, som Enquist selv stammer fra. Det indgår som et helt rimeligt indirekte middel til at karakterisere personerne i romanen at deres replikker farves af den norrbottenske dialekt. Det er overbevisende logisk i den originale svenske udgave af romanen.

Men hvad med den danske? Oversættelsen/gendigtningen til dansk er af Henning Ipsen. Han fandt sin egen kongeniale måde at løse problemet med dialektfarvning af replikkerne på: Han farvede dem med den dialekt han beherskede bedst, nemlig bornholmsk som var hans

barndoms sprog. Efter min vurdering opnår han lige så god en stilistisk effekt med sit bornholmske som Enquist med sit norrbottenske. Det er en kunstner der kan gendigte på den måde.

Litteraturen er sproget

Det sværeste har jeg gemt til sidst: Lyrikken. Den er ikke alene et stof med en eller anden tilknytning til en virkelighed og i en eller anden form; lyrik er også musik. Blandt de smukkeste repræsentanter er Edith Södergran som kom til at præge den modernistiske lyrik i hele Norden. Hendes smukke digte oversætter man ikke, dem gendigter man. I det hele taget bliver det så vidt jeg kan se, mere og mere udbredt at betegne gengivelser af lyrik fra et fremmedsprog som gendigtninger, ikke som oversættelser.

Gendigtningerne/oversættelserne er lige så betydningsfulde for et samfunds litteratur som de hjemlige forfattere, de er blot ikke nær så agtede. Men gendigterne/oversættelserne ved om nogen at *litteraturen er sproget*. ■

Edith Södergran præger den modernistiske lyrik i hele Norden.

2. Han fik Nordisk Råds litteraturpris 2014 for 'Hägring 38', på dansk 'Luftspejling 38'

Når vi har læseklub er bogen i centrum

Nordisk læseklub i Viborg-lokalafdeling er ingen kaffeklub!

Af Kirsten Holbech og Grethe Hald

I Foreningen NORDEN i Viborg havde vi gennem nogen tid snakket om, at det kunne være spændende at læse og drøfte nordisk litteratur i en læseklub.

Men som det så ofte går, dukkede tanken med mellemrum op kun for at blive skrinlagt igen – ikke fordi den var dårlig, men fordi mange af os enten var med i en læseklub allerede, eller vi beskæftigede os med litteratur på anden vis. Men tilfældet kom os til hjælp.

I sommeren 2011 var NORDEN- afdelingen på Island til venskabsbytræf i Dalvik og havde i den forbindelse entre-ret sig med Team Island for en længere rundtur på øen. Vores guide på turen, Kim Lembek, viste sig ikke alene at have all-round-viden om natur og kultur, men så sandelig også om litteratur.

Som tidligere dansk lektor på universitetet i Reykjavik, p.t. foredragsholder og oversætter af de største navne inden for den nyeste islandske litteratur samt medskribent på *Islands-sagaerne* (2014) er Kim Lembek særdeles velbevandret i Islands litteratur.

Det fik gang i læseklubben

I et samarbejde med Viborg Centralbibliotek mødes læseklubbens 12 medlemmer nu på 4. år i et af bibliotekets lokaler og diskuterer på livet løs.

Det første år var vi stadig så Island-inspirerede, at fem ud af syv romaner var islandske. Siden har vi dog vist de øvrige nordiske landes litteratur tilbørligt hensyn.

Rent praktisk foregår det på den måde, at læseklubbens medlemmer på demokratisk vis udvælger roman-titler ca. et år frem, afleverer oversigten til bibliotekets personale, der så fremskaffer romanerne til de aftalte datoer.

Læseklubbens 12 medlemmer er udelukkende kvinder. Tænker nogen: kaffeklub – så NEJ!

Vi har efterhånden udviklet så megen både pli og respekt, at vi kun sjældent kommer til at afbryde hinanden. Men guderne skal vide, det kræver sin kvinde at holde mund, når man nu lige sidder med et guld-korn på tungen.

Og kaffen, den må vi tage, når vi kommer hjem eller efterfølgende på en cafe. Det er også her, den almindelige snak finder sted.

Også gerne en maskulin vinkel

Vi har drøftet, hvor mange deltagere vi kan være i vores læseklub. Viborg Centralbibliotek, som har stor erfaring i læseklubber, sætter et max. antal på ca. otte deltagere i hver læseklub. Indtil videre har det fungeret fint med vores 12 deltagere.

Vi har også drøftet, hvordan læseklubben ville fungere, hvis vi fik et mandligt medlem. Dette har dog været en overflødig overvejelse, da ingen har meldt sig. Men det ville ikke være uinteressant med en maskulin vinkel på litteraturen og i debatten.

Her ses nogle af læseklubbens medlemmer samlet den 3. september til det første møde i den nye sæson.

Bredt samarbejde

Norden afdelingen har et godt samarbejde med Viborg Bibliotekerne. Ud over læseklubben samarbejder vi med biblioteket, når det gælder om at få aktuelle danske eller nordiske forfattere til Viborg.

Gennem årene har et par håndfulde forfattere således gæstet Viborg. Blandt mange solide forfatternavne kan nævnes Kirsten Thorup, Helle Helle, Jens Chr. Grøndahl og Chr. Jungersen.

I 2013 var vi så heldige, at Kim Leine allerede en uge efter sin modtagelse af Nordisk Råds Litteraturpris tog sig tid til at besøge Viborg og fortælle om sig selv og sin baggrund for at kunne levere sit prisbelønnede værk *Profeterne i Evighedsfjorden*.

I 2014 havde vi forfatteraften med Hanne-Vibeke Holst, som meget engageret og gribende fortalte om *Knud, den Store*, en roman der har sit udgangspunkt i hendes far, forfatteren Knud Holsts liv.

I september måned i år har vi sammen med Viborg Bibliotekerne, AOF, LOF og Folkeuniversitetet inviteret den islandske forfatter Einar Már Gudmundsson til Viborg.

I læseklubben har vi læst hans seneste roman *Islandske konger* og for øjeblikket læser flere af bibliotekets læseklubber *Universets Engle*, som han har fået Nordisk Råds Litteratur pris for.

Biblioteket har i den anledning sat flere eksemplarer af Einar Már Gudmundssons værker på hylderne, ligesom forfatteraftenen annonceres i pjecer og på bibliotekets hjemmeside.

Udbytterige arrangementer

Fordi Foreningen NORDEN agerer i læseklubben og samtidig er med i planlægningen af forfatteraftnerne, er vi medlemmer af læseklubben privilegerede. Inden den pågældende forfatteraften løber ad stablen, har vi læst og drøftet romanerne og er således velforberedte til at få det fulde udbytte af foredraget, stille uddybende spørgsmål o.s.v.

Endelig er vi i læseklubben også privilegerede derved, at vi har et velfungerende biblioteksvæsen i Viborg, hvor service af borgeren har særdeles høj prioritet. Det er vi meget taknemmelige for! ■

Oversigt over læst litteratur i Viborg-afdelingens læseklub

2012

- 12. jan. Jon Kalman Stefánsson: Sommerlys og så kommer natten.
- 9. feb. Kristin Marja Baldursdóttir: Karitas – uden titel
- 8. marts Einar Karason: Raseri
- 13. sept. Jon Kalman Stefánsson: Himmerige og Helvede
- 11. okt. Per Petterson: Ud og stjæle heste
- 8. nov. Beate Grimrud: En dåre fri
- 13. dec. Jon Kalman Stefánsson: Englenes sorg

2013

- 10. jan. Lisbeth Brun: Det du mister
- 21. feb. Kerstin Ekman: Grand Final i gøglerbranchen
- 14. marts Gyrdur Eliasson: Mellem træerne
- 11. april Jan Kjærstad: Tegn til kærlighed
- 16. maj Lisbeth Brun: Vejs ende.
- 12. sept. Lisbeth Brun: Som brødre vi dele
- 10. okt. Kim Leine: Profeterne i Evighedsfjorden
- 7. nov. Bergsvein Birgisson: Svar på Helgas brev
- 5. dec. Kristin Marja Baldursdóttir: Fra hus til hus

2014

Forår

- Einar Már Gudmundsson: De islandske konger
- Hallgrímur Helgasson: Kvinden ved 1000 grader
- Tomas Espedal: Mod naturen
- Anne-Cathrine Riebnitzsky: Den stjålne vej
- Jon Kalman Stefánsson: Menneskets hjerte

Efterår

- Hanne-Vibeke Holst: Knus den store
- Per Petterson: Jeg nægter
- Riikka Pulkkinen: Grænsen
- Anne-Cathrine Riebnitzsky: Forbandede yngel

2015

Forår

- Ida Jessen: Postkort til Anni
- Herbjørg Wassmo: Disse øjeblikke
- Rosa Liksom: Kupé nr. 6'.
- Lisbeth Brun: Resten af livet
- Ulla-Lena Lundberg: Is.

Der ér en særlig nordisk stemme i litteraturen

Erfaren dansk forfatter om udviklingen for nordisk litteratur

Søren Sørensen -78 år, men stadig i fuld vigør for litteraturen.

Som formand for De Litterære Selskaber og for Selskabet Bellman i Danmark (i år udnævnt til æresmedlem af det svenske Bellman Selskabet) samt litteraturhistoriker, forfatter, sangskriver og foredragsholder i årtier (også i mange NORDEN-afdelinger) om de nordiske forfattere, må Søren Sørensen være den rette til at stille spørgsmålet:

-Er der en særlig nordisk litteratur?

-Ja, bestemt. Det hænger sammen med en

stærk tradition for det skrevne ord, der har haft en særlig betydning siden reformationens indførelse med den stærke påvirkning fra den lutherske salmesang og bibel på modersmålet, lyder svaret.

-Der er tale om en stærk litterær tradition de forløbne 500 år især i Sverige og Danmark. Det hænger bl.a. sammen rigsfællesskabet mellem Norge og Danmark, hvor Holberg og Wessel var blandt de bedste "danske" forfattere. Hertil kommer den særlige svensk/finsk forbindelse samt den islandske tradition med de fantastiske sagaer.

-De nordiske forfatterskaber er godt nok påvirket af de klassiske værker, men vi kan godt se/høre en særlig nordisk stemme i litteraturen. Dertil kommer at der i mange tilfælde var tale om enestående personligheder som H.C. Andersen, August Strindberg og Selma Lagerlöf, der satte deres særlige præg på litteraturen. Påvirkningen af den nordiske natur spiller også en rolle, siger Søren Sørensen.

-Hvorfor bør man læse nordisk litteratur?

-Man kan som bosat i Norden dele sine egne menneskelige erfaringer med forfatterne, og man bliver derved både rigere og klogere. Det er også vigtigt at man kan læse det direkte på sit eget – eller gerne på nabolandets sprog- uden behovet for en oversættelse.

-Hvad var din første læseoplevelse med nordisk litteratur?

-Der var i skolens 2. mellem, hvor jeg for første gang stiftede bekendtskab med Finlands nationaldigter Johan Ludvig Runeberg og med August Strindberg. Det skete i en time i svensk, som vi havde den gang, og to af mine yndlingsforfattere mødte jeg således allerede dér.

-Dertil kom oplevelsen af svensk radio under 2. verdenskrig både med nyheder og med sange og digte - fremfor at høre den danske radio styret af besættelsesmagten.

Bibliotekernes muligheder

-Tilbage til nutiden. Hvad kan bibliotekerne gøre for at fremme interessen for nordisk litteratur?

-Bibliotekerne kan sørge for, at der er bøger på norsk og svensk som er tilgængelige og bliver nævnt blandt tilbudene. Desuden må man i bibliotekernes foredragstilbud gerne præsentere både klassisk - og ny nordisk litteratur, fortsætter Søren Sørensen.

-Kan medierne gøre noget herfor?

-Det kan de sagtens både i radio og tv, hvad enten det drejer sig om opførelser af nordiske teaterforestillinger eller digtoplæsninger. Det vil også være meget positivt om medie - omtalerne omhandlede mere end kriminalromanerne –med al respekt for dem...

-Kan Foreningen NORDEN gøre mere for at fremme kendskabet til og forståelsen for nordisk litteratur?

-Ja, det bør være en øget del af den nordiske fælleskab og det folkelige samarbejde også i forhold til venskabsbyerne med brug af lokale nordiske forfattere. Den årlige Nordisk Biblioteksuge er fortsat meget vigtigt, og muligheden for nordiske forfatterbesøg er meget værdifuldt og bør udbygges fremover.

-Sprogforskellene bør ikke stoppe dette. Litteraturen er så stærk en faktor, at det ikke må virke begrænsende. Vi må ikke nå dertil, at engelsk vil fortrænge de nordiske nabosprog, understreger Søren Sørensen.

-Kan de forskellige litterære selskaber gøre en større indsats herfor?

-Der findes 50-60 litterære selskaber alene i Danmark med 15.000-16.000 aktive medlemmer, hvor Jeppe Åkjær Selskabet er blandt de største med op mod 2.000 medlemmer, medens Blicher Selskabet har ca. 400 medlemmer. Der kommer stadig nye til – således er i år stiftet et Holger Drachmann Selskab i Kolding (foruden det allerede eksisterende i Skagen).

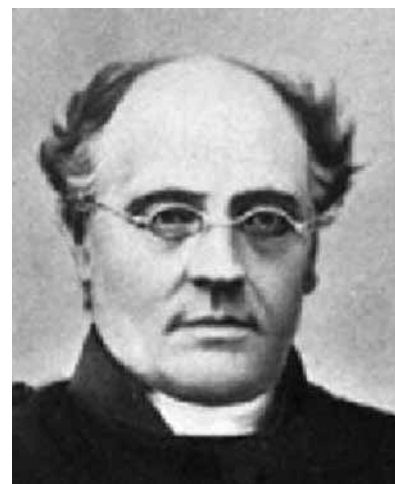
-Det er mest nationale landsdækkende og lokale selskaber, men det findes også nordiske som Dansk/Svensk Forfatterselskab, hvor jeg selv har været formand. Der er generelt tale om selskaber for litterært interesserede borgere, som dermed giver udtryk for en folkelig interesse for god litteratur på bl.a. nordisk plan.

-Er der en fremtid for nordisk litteratur?

-Det er der helt klart. Jeg er optimist, fordi den er så væsentlig også for verdenslitteraturen. Dette at nordisk litteratur – også de klassiske – i dén grad oversættes til hovedsprogene

er meget vigtig, og det hænger også sammen med omverdenens interesse for de særlige nordiske traditioner i fortid og nutid, slutter Søren Sørensen. ■

Johan Ludvig Runeberg og Strindberg-blandt de første bekendte.

Fra politisk skandinavisme til kulturel nordisme

Om udviklingen af 100 års museums-samarbejde i Norden

Af Inge Adriansen

Under 1. Verdenskrig rykkede Danmark, Sverige og Norge tættere sammen, da alle tre lande var neutrale. Blandt de nye samarbejdsformer som nu opstod, var Skandinavisk Museumsforbund, der blev grundlagt i København i 1915 som et af de ældste organer inden for det nordiske kultursamarbejde. Jubilæet blev markeret med en konference på Nationalmuseet i København i slutningen af august, hvor hovedtemaet var "Nyt nordisk museumsbegreb". I anledning af jubilæet udkommer der også en festskrift på 200 sider med titlen *Kulturel Nordisme*.

Skandinavismen var en bevægelse, der opstod i midten af 1800-tallet og arbejdede for et nært politisk og

kulturelt samarbejde mellem de tre skandinaviske lande Sverige, Norge og Danmark. Finland, der i kulturgeografisk henseende ikke medregnes til Skandinavien, var fra 1809 et russisk storfyrstedømme.

Men tanken om det politiske samarbejde fik allerede sit grundskud under Anden Slesvigske Krig i 1864, da Danmark ikke fik den militære hjælp fra "broderlandene", som let-sindigt var blevet lovet af Karl 15. uden samtykke fra hans regering. Det betød, at ideen om at samle de nordiske lande under én regent blev helt opgivet.

Skandinavismen var dog ikke død, men overlevede i en nedtonet, kul-

turel udgave, undertiden kaldet nordisme for at skelne den fra den politiske skandinavisme. Den kom til udtryk både i litteratur, videnskabeligt samarbejde og en lang række praktiske tiltag, blandt andet Den skandinaviske Møntunion i 1873, fælles portosystem, og øget samhandel og samfærdsel.

Det særlige ved skandinavismen / nordismen var, at dens mål var et overnationalt fællesskab, der muliggjorde, at man sagtens kunne være svensk, norsk eller dansk samtidigt med, at man var skandinav. På dette felt var den forskellig fra andre europæiske samlingsbevægelser som panslavismen eller pangermanismen. ■

Her ses museumsdirektør Bernhard Olsen, der holdt den indledende tale ved stiftelsen af museumsforbundet i 1915 og blev en af de første æresmedlemmer. Han grundlagde Dansk Folkemuseum i 1879 og var inspireret af Arthur Hazelius. I museets første år rejste Bernhard Olsen i de gamle danske landskaber øst for Øresund og er her fotograferet i Villeberga i V. Gjönge herred. (Foto: Nationalmuseet, København).

Samarbejdet svært at få i gang

Der var også andre forsøg på at skabe en kulturel samhørighed begrundet i geografisk nærhed. I sommeren 1914 blev der i Malmö afholdt Baltiska Utställningen, der var en slags verdensudstilling i lille format, hvor initiativet kom fra svensk side.

Udstillingsplakaten var prydet med fire flyvende storke foran udstillingens karakteristiske klokkeårn. Billedet skulle afspejle den fællesskabsfølelse og fremdrift, som udstillingen skulle være med til at skabe – men således kom det ikke til at gå.

Baltiska Utställningen varede ganske vist til 4. oktober, men midt i udstillingsperioden udbrød Første Verdenskrig, idet Rusland og Tyskland gik i krig mod hinanden. Drømmen om det baltiske fællesskab var bristet, så plakaten viser faktisk storkenes svanesang.

Da forbindelsen til de fleste europæiske lande var stærkt hæmmet på grund af krigen, blev det nordiske samarbejde på mange områder intensiveret, og grundlæggelsen af Skandinavisk Museumsforbund i København 1915 var ét af mange udtryk herfor.

Stiftende møde i København

Det er værd at understrege, at det ikke betød, at man dermed vendte ryggen til det øvrige Europa. Det blev også udtrykt af Bernhard Olsen fra Dansk Folkemuseum, der som den ældste i forsamlingen holdt velkomsttalen ved det stiftende møde i Kunstindustrimuseet 21. september:

“Det er en Lykke, at vi Nordboere i Tryghed kan samles midt under Krigens Larm for at lægge ny Styrke i det Fæl-

lesskab, vi i Tidens Løb har oparbejdet, at vi tre Folk kan forhandle sammen paa Sprog, vi indbyrdes forstaar, fordi de er rundne af samme Rod, og jeg tror at kunne et Varsel for bedre Tider i, at vi under Ufreden har søgt hverandre. Der er Tegn paa, at man i Lande, der selv er ved at segne under Kampens Byrder, ser hen til vores Sammenkomst som et lyst Punkt i et Bælgmørke, et Varsel om, at Samlingstanken indenfor Museerne var en frugtbar Tanke, som end ikke i de ugunstigste Tider kan dø efter én Gang at være ført ud i Livet.”

Efter 1. Verdenskrig blev forbindelsen med det øvrige Europa genoptaget i fuldt omfang af de enkelte lande, men det nordiske samarbejde havde i krigsårene bredt sig til nye områder og fik derfor en mere fremtrædende plads end før krigen. Skandinavisk Museumsforbund blev ikke nedlagt, da foreningen havde nået at vise sin eksistensberettigelse.

Flere kom med

Ved et møde i København i 1921 besluttede man at indbyde det nye selvstændige Finland til deltagelse i det næste møde, der skulle afholdes i 1923 i Göteborg. Under mødet i Göteborg blev der dannet en finsk sektion, og den indbød straks til møde i Helsingfors i 1925.

Det islandske Nationalmuseums chef Matthías Thórdason blev medlem af museumsforbundet i 1925, men først i 1971 blev der oprettet en sektion i Island. Det skete i forbindelse med den første konference, der afholdtes her. Det var en bekræftelse på, at der nu var et velfungerede museumsvesen i landet. På tilsvarende vis afspejlede den positive udvikling af museumsvesenet på Færøerne sig mere på det personlige plan.

Ved 50-års jubilæet i 1965 udgav foreningen en publikation redigeret af Gösta Berg og Sam Owen Jansson Nordiska Museet i Stockholm. Heri redegøres omhyggeligt for alle møder og konferencer samt de publikationer, som foreningen havde udgivet. Også medlemmer af præsidiet, de nationale arbejdsudvalg samt æresmedlemmer anføres her.

Festskriftets indhold

Ved 100-års jubilæet har vi i festskriftet valgt at rette fokus mod andre områder af museumsforbundets virke, men ligesom ved tidligere udgivelser afspejles også her træk af den kulturelleskandinavisme/nordisme.

Hovedvægten ligger i de tre første artikler, der fortæller om grundlæggerne, Emil Hannover fra Kunstindustrimuseet i København, Hans Aall fra Norsk Folkemuseum i Oslo og Erik Wettergren fra Nationalmuseet i Stockholm. Disse tre bidrag er forskningsbaserede og rummer nyt stof både om grundlæggerne og om den museale virksomhed i de tre hovedstæder omkring 1915.

Den næste afdeling rummer en række nedslag i Skandinavisk Museumsforbunds historie 1915-2015. For at fremme variation og mangfoldighed har det her været op til den enkelte skribent at afdække, hvordan opgaven skulle gribes an. Fra Færøerne og Island er der bidrag med informative skildringer af udviklingen af hele museums-væsenet.

Her gives et interessant indblik i den forskelligartede virkelighed, som findes her i forhold til de større lande, ikke mindst når man tager årstallene i betragtning, i Færøerne i 1988 ved dannelsen af en egen sektion, der forestod en konference i Tórshavn i 1993. Fra Grønland er der fortsat tale om personlige medlemskaber i den danske sektion, da det hidtil ikke har været muligt at oprette en grønlandsk sektion af museumsforbundet. Det grønlandske museums-væsen fik dog fra 1996 sin egen særskilte beskrivelse i publikationen Nordens Museer.

Trods modvilje mod ændring af museumsforbundets navn var der hos medlemmerne således et klart ønske om, at foreningen burde favne alle nordiske lande. Det kom til udtryk i den skriftserie, som blev oprettet i 1932 med titlen Nordens Museer. Publikationen udkom for første gang til mødet i Lund og Malmö og indeholdt oplysninger om museums-virksomheden i de fem nordiske lande siden mødet i 1929. Publikationen blev i resten af 1900-tallet en vigtig del af museumsforbundets virke.

Fra Sverige er der en række væsentlige punktnedslag, fra Norge og Finland lægges hovedvægten på disse landes medvirken i museumsforbundet, mens det danske bidrag er en helt personlig skildring af glæden ved samarbejdet med nordiske kolleger.

Plakaten til Baltiska Utställningen i Malmö 1914 viser fire storke, der flyver forbi udstillingens kamtakkede klokketårn. Den er udført af Ernst Norlind, og motivet skulle afspejle det fællesskab, som udstillingen sigtede på at skabe. (Foto: Museum Sønderjylland –Sønderborg Slot).

De to sidste kapitler giver perspektiveringer. Her drages først sammenligning mellem nordiske og europæiske museer, og til sidst gives der et bud på det helt eksistentielle spørgsmål "Hvad er museernes egentlige formål her i verden?" Afslutningsvis er der oversigter over møder og konferencer samt publikationer mv.

Tilsyneladende er dette et jubilæumsskrift fra en livsduelig forening– og dog. Museumsforbundets væsentligste aktivitet gennem årene har været udgivelsen af publikationen Nordens Museer, der er blevet overflødiggjort af internettet samt konferencerne hvert tredje år, hvor de nordiske kontakter er blevet fornyet og forstærket, hvad der fremgår klart af bogens bidrag.

Men deltagelsen har de seneste to årtier været stærkt vigende, og det rejste en afgørende problemstilling ved 100-års jubilæet i august 2015: Kan der skabes ny livskraft i Skandinavisk Museumsforbund, eller er det bedst at slutte med manér?

Kulturel Nordisme i hundrede år. 196 sider. Skandinavisk Museumsforbund & Museum Sønderjylland. Pris 125 kr. Kan købes på Sønderborg Slot eller ved følgende mail: bogbestilling@museum-sonderjylland.dk ■

(Forkortet af red.)

Fortællingen om Kung Byxlös – på svensk

Spændende skildring af hele Nordens Dronning Margrethe I

Her i 100-året for gennemførelsen af kvindernes valgret i Danmark, er som svensk Foreningen NORDEN's årbog 2015 udkommet en spændende og letlæselig skildring af den mest magtfulde kvindeskikkelse i Norden i de forløbne århundreder, Dronning Margrete I, der med Kalmar-unionen fra 1397 samlede hele Norden i eet rige.

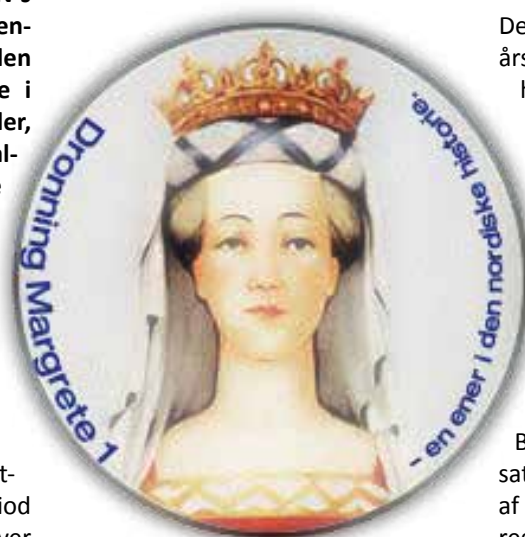
I den svenske NORDEN-formand, *Sinikka Bohlins* forord i bogen fremhæves dronningens indsats med ordene:

”Sett med samhällsglasögon var den nordiske unionen och drottning Margaretas tid en lång period av relativ fred och samarbete över dåtida gränser. Nordiska unionen med öppenhet för Europa och världen, katolicismen, fram växande av olika språk och olika riken. Det saknas inte händelser, relationer och dramatik. Ni kan också göra intressante sidoutflykter under ert läsande och samtalande, til andra personer, händelser og plarser.”

Bogens forfatter, *Margareta Skantzé*, har siden 1979 været bosat i Karlskrona, og har en baggrund som producent af uddannelses- og kulturprogrammer ved Sveriges Radio. Hun er også dramatiker og har bl.a. skrevet forestillingen *Kung Byxlös* om bogens hovedperson.

I bogens første del foretager hun en bred skildring af den store betydning af indsatsen af stærke dronninger og kvindelige kirkelige ledere, som virkede for fred og forsoning i Europa gennem århundreder bl.a. den store betydning som Sveriges hellige Birgitta (1303-1373) og hendes klosterorden havde for sin samtid og

eftertid, også i relation til dronning Margrethe.

Pavedømmets store betydning og udviklingen af de forskellige kirkelige retninger er også beskrevet, herunder munken Ansgars virke i flere nordiske lande. De nordiske vikingers ofte brutale adfærd i Frankrig og England er ligeledes omtalt, og læserne føres gradvis frem til fortællingen om den senere dronning Margrete, som blev født i 1353 som yngste barn af kong Valdemar Atterdag og dronning Helvig af Slesvig. Da Margrethe kun var to år, blev hun skilt fra sin mor, der tilbragte resten af sit liv i klostret Esrum i Nordsjælland.

Måtte afgive Sønderjylland

I bogen skildres Margrethes barndom og ungdom, hvor hun som 10-årig blev formelt gift med den svenske kong Magnus Erikssons søn, den 23-årige Håkon. Efter brylluppet flyttede hun til Norge med bopæl i Akershus i den nye hovedstad Oslo, fra 15-års alderen sammen med sin

ægteemand og nu som dronning af Norge.

Derefter skildres de efterfølgende års udvikling i Skandinavien, hvor hun efter sin fars død i 1375 gjorde krav også på den danske krone, som eneste overlevende af hendes forældres seks børn. Hun fik sin ønske opfyldt men i forhandlingerne med de tyske naboer, måtte hun til gengæld afgive Sønderjylland til de holstenske grever og undgik dermed en ny krig.

Bogen skildrer videre hendes indsats for en økonomisk genopretning af Danmark. Hun havde i hele sin regeringstid et nært samarbejde med kirken og med klostrene, og hendes politik indebar en gradvis udhuling af stormændenes privilegier samtidig med at den konsekvent styrkede kirkens og bøndernes stilling.

I dronningens politik indgik også at formindske de tyske Hansa-stæders overhandlen i Norden bl.a. ved et tæt samarbejde med England, der havde de samme problemer.

Hjemme i dronningeriget havde hun som sit mål at genskabe troen på lov og ret bl.a. gennem lovgivning som gav ”kvindefrihed, hjemmefrihed og kirkefrihed” i Danmark.

I 1380 døde kong Håkon, 40 år gammel, og som ny konge af Norge blev kåret sønnen Olof, kun ti år gammel, så det i praksis var Margrethe, der nu havde den reelle regeringsmagt også i Norge. Hendes officielle titel var aldrig dronning af Danmark, men ”fuldmægtig frue og husbonde og Danmarks riges formynder”, til Oluf kunne blive konge.

*havde som sit mål at
genskabe troen på
lov og ret*

Erik af Pommern

Men da Oluf døde allerede i 1387, valgte Rigsrådet Margrete til regent, og hun tog nu sin søsters dattersøn, Bogislaw til sig som sin fostersøn. Han var søn af Vartislav VII af Pommern og fik, da hans arveret til den norske krone blev anerkendt, det nordiske navn Erik (senere Erik af Pommern). I 1388 blev Margrete valgt til regent i Norge.

I Sverige var der nærmest borgerkrig mellem stormændene og kongen, Albrecht af Mecklenburg. Stormændene kontrollerede, og de lovede at hjælpe hende til resten af Sverige. Stockholm, som var under kontrol af tyske købmænd, blev belejret. Mecklenburg kom nu til hjælp og begyndte at hærge de danske kyster. Men efter et forlig blev Margrete regent i Sverige. Da var hele Norden i hendes magt; med Norge fulgte Island, Færøerne og Grønland, og med Sverige fulgte Finland.

Margrete begyndte nu at styrke sin position. Hun overtog selv embederne som marsk og drost og sørgede for, at Rigsrådets indflydelse mindskedes. Hun forbød stormændene at bygge deres egne borge, og byer måtte heller ikke længere befæstes. Meget af det gods, som stormændene havde, bragte hun tilbage under kronen.

I 1396 vedtog landstingene den såkaldte "Dronning Margretes Fred", hvorefter borgerne lovede regerin-

gen at overholde gældende love. Dette er modsat håndfæstningen, hvorefter kongen lovede borgerne at overholde gældende love.

Unionsmødet i Kalmar

Samme år fik Margrete hyldet Erik som konge af Danmark og Sverige. Hun indkaldte til unionsmøde i Kalmar, og den 17. juni 1397 blev Erik kronet til konge af Norden, af Kalmar unionen. Den 13. juli 1397 satte 67 gejstlige og rigsrådet deres segl under kroningsbrevet med troskabsløfte til kongen. Margrete trådte tilbage som formynder i 1401, men det var hende, der trak i trådene, til hun døde.

Dronningen begyndte også at blande sig i Slesvigs forhold, opkøbte flere borge i Slesvig, og i 1409 fik Margrete Flensborg og Nyhus Slot. I 1410 erobrede Erik Als og Ærø. I 1411 tilbagereobrede de holstenske grever Flensborg, men Margrete klarede igen sagen ved forhandlinger, og den 24. oktober kunne Margrete og Erik marchere ind i Flensborg. Endnu engang var Slesvig tæt på genforening med Danmark.

Margrete døde den 28. oktober 1412 –ramt af pesten –på sit skib i Flensborg Fjord. Hun blev begravet i Sorø, men blev flyttet til Roskilde Domkirke, hvor hun ligger i dag.

Ved siden af denne brede skildring af dronning Margretes liv og store betydning for datidens samfund, som bygger på forfatterens 30 års studier af videnskabelige værker, biografier, skønlitteratur og billedkunst, indeholder bogen en omfattende omtale af andre betydende kvinder –også inden for kirken– i det pågældende århundrede, med stor sympati for datidens kvindekamp, men også med nøgterne oplysninger om den enkeltes virksomhed og liv.

Drottning Margaretas historia af Margareta Skantze. Arakne Forlag. 240 sider. Mailadresse: www.arakne.se. For NORDEN-medlemmer er prisen 180 svenske kr. + 40 svenske kr. i porto. ■

Dronningens sarkofag i
Roskilde Domkirke.

"Vulkanen Hekla er Islands dronning"

Ny bog af vulkan-eksperten Henning Andersen

En rejse til Ilden og isens land Island er en rejse til vor barndoms skoletimer, hvor vi hørte om vulkanen Hekla og Erik den Rødes togter.

I en ny bog fortæller vulkan - eksperten Henning Andersen, der er rejseleder og guide i Island, om vulkanen Hekla, der er Islands berømteste vulkan og hvorfor netop denne vulkan har fået førstepladsen og det på trods af, at der har været kraftigere vulkanudbrud i Island igennem

Hekla under udbrud i 1970. Når Hekla har sine store udbrud, dannes der op til 75.000 kubikmeter aske pr. sekund. Dette siger noget om de enorme kræfter, der eksisterer i en eksplosiv vulkan som Hekla.

tiderne fra andre vulkaner. Hans nye bog: *"Hekla Islands dronning"* indledes med forord af Vigdís Finnbogadóttir, der var Islands præsident i årene 1980 - 1996.

"Et kæmpemæssigt helvede"

-Den ældste beskrivelse om Hekla finder vi i munken Herbert af Claitvaux fra 1100-tallet i *"Miraklernes bog"*, hvori det hedder: "Det vides, at der i Norden findes en ø, kaldet Island, som er underlagt den kristne tro. På den findes der et stejlt bjerg, hvor de lokale indbyggere mener, at der neden under dette bjerg og inde i det findes et kæmpemæssigt helvede. For dette bjerg, som på alle sider er fuldt af af huller og hulheder, gløder over det hele og spyrr flammer og udsender en evig ild, der gennemtrænger og og ødelægger det udvendigt helt ned til dets fod, ja endog hinsides foden af bjerget. Thi det bekræftes af sikre beviser, at denne rædselsvækkende ild lever og raser ikke kun under bjergets grundvold, men også under havets bund", fortæller Henning Andersen i sin bog.

-Det er først i det 18. århundrede, at der er tale om videnskabelige iagttagelser i forbindelse med Heklas udbrud. Eggert Olafsson og Bjarni Pálsson undersøgte Hekla i 1750 og skrev, at folk i Norden og mange andre steder havde den opfattelse, at "sorte fugle, der lignede ravne og udstyrede med jernnæb" angreb enhver, der forsøgte at bestige Hekla:

"De kom op på Heklas top og ned i levende live. En af verdens berømteste klippefæstninger havde de som de første lagt for deres fødder. Da de havde opnået den sejr, blev de selv overvundet af noget, der var endnu større. Ville man prøve på at forklare den storhed, følte man blot, at læberne blev tavse og ubevægelige. Ordene blev borte. Man fik på én gang lyst til både at le og græde.

Man fik på én gang lyst til både at le og græde

-Den indre munterhed og dybe ømhed er altid er til stede, når man erkender den almægtige skønhed, som når man

kommer i berøring med naturens hjerte - og ser et glimt af Gud. Hekla er den evige ildspalte - naturens stemme og på samme tid landets smukkeste bjerg. Bjerget forandrer sig ved hvert udbrud, men når ilden slukkes, vil frost og vind nedbryde aske og slaggekeglerne og da vil bjerget igen antage sine bløde linjer".

-Navnet Hekla kommer af hætte eller kappe, og der hentydes til, at der næsten altid hænger en sky over vulkanens top, og der ligger sne på den smukke vulkankegle. Hvis man bliver uvenner med sin ægtefælle og siger: "Du må forsvinde til Hekkenfeldt", så betyder det, at man kan forsvinde til Heklafjeldet og den ondes bolig og blive forenet med Djævelen. Det var altid kirkens folk, der igennem Middelalderen har beskrevet Heklafjeldet som Satans bolig, fortæller forfatteren videre.

-Alle islandske vulkaner har kvindenavne. Hekla er frøken Hekla - eller Hekkenfeldt - Katla - Laki o.s.v. Svaret er hos islændinge, at vulkanerne repræsenterer den nyfødte jord, og det betyder igen det nye land, som vulkanerne danner ved at udslynge det glødende udbrudsmateriale i form af lava og aske. Havde der ikke eksisteret vulkaner, så havde øen Island aldrig været dannet. Det er vulkanerne, der udslynger og danner den jord, som vi alle bor og bevæger os rundt ovenpå. Jorden er jomfruelig.

Sådan fungerer Hekla

-For at forstå Heklas udbrud, er vi nødt til at kigge på hele Islands vulkanske dannelse og hvorfor Island i det hele taget eksisterer. At der på Island befinder sig så mange

virksomme vulkaner skyldes dels, at landet ligger midt på den sprækkezone, også kaldet "den Midtatlantiske Ryg", der fortsætter igennem hele Atlanterhavet til Azorerne, Canarieøerne og Kap Verde. Man kan bedst sammenligne det med træplader, der flyder oven på vand.

-Vi har altså at gøre med en spredningszone, hvor den Amerikanske og den Euroasiske plade trækkes fra hinanden med 2 cm om året plus den varme "hot-spot", som er stationær og tilfører smeltede stenmasser - magma - nede fra jordens varme indre, der skal af med sin overskudsvarme. Magma kaldes de smeltede stenmasser så længe de er inde i jorden og lava, når materialet er strømmet ud på jordens overflade igennem en vulkan og størkner.

-Island ligger for det andet på en såkaldt "hot-spot", og det betyder igen, at der under hele Island befinder sig en kæmpesøjle af opadstigende hedt materiale, der danner grundlag for vulkanudbrud med få års mellemrum. Der dannes nyt land på jordens overflade og bygger Island større. Hver gang pladerne rykker sig lidt, mærker man

Der dannes nyt land på jordens overflade

det som et jordskælv på jordens overflade.

-Jeg bliver ofte spurgt om, hvor mange vulkaner Island har. Tallet er ca. 30 navngivne, men sandheden er faktisk, at det er uvist. Grunden er, at der ofte dannes nye kratere og sprækker i jorden, når kontinentalpladerne bevæger sig fra hinanden, hvilket sker med 2 cm om året. Lava har (magma indeholdende gasser) igennem næsten 40 millioner år opbygget nyt land ved at lægge lag på lag af nye lavastrømme ovenpå hinanden.

-For mig er den skønneste af alle islandske vulkankvinder Hekla, som jeg første gang så en sommeraften i 1974. Jeg husker det som var det i går, fortæller Henning Andersen videre i bogen. ■

Hekla - Islands dronning. Forfatter: Henning Andersen.
Forlaget Mellemgaard. 154 sider.
Pris 195 kr (e-bog: 89 kr.)

Hekla er et guddommeligt smukt bjerg
Foto af vulkanologen Sigurdur Thorarinsson.

Bliv klog på nordisk litteratur – på biblioteket

Foreningen NORDEN ønsker at styrke de nordiske værdier, og øge fokus på nordisk litteratur rundt omkring på landets biblioteker, skoler og foreninger.

Foreningen NORDEN formidler en række aktiviteter til landets biblioteker, skoler og foreninger, hvor nordisk litteratur er i fokus. Med www.nordeniskolen.org formidler vi nordisk undervisningsmateriale bl.a. i form af nordisk litteratur til landets skoler. Ligeledes tilbyder vi landets skoler og biblioteker nordiske forfatterbesøg, som er med til at øge interessen for nordisk litteratur og sprog. Foreningen NORDEN arrangerer læsekredse lokalt, hvor der bliver læst og arbejdet med nordisk litteratur. Derudover arrangerer vi litteraturfestival, Bogens Dag og meget mere.

Hjemmesiden www.bibliotek.org er Foreningen NORDENs initiativ. Her finder I alt, hvad I skal bruge til at afholde Nordisk biblioteksuge. I kan læse om årets tekster og forfattere og årets tema. På hjemmesiden finder I et idékatalog, som er til for at give jer tips til, hvordan I kan lægge op til et spændende og mangfoldigt program i biblioteksugen.

Biblioteker, skoler og foreninger kan tilmelde sig den nordiske biblioteksuge på projektets hjemmeside www.bibliotek.org. På hjemmesiden kan bibliotekarere og lærere downloade årets tekster, idékataloget og baggrunden for denne store fælles nordiske manifestation.

Bliv biblioteksmedlem i Foreningen NORDEN

Som medlem af Foreningen NORDEN modtager biblioteket Foreningen NORDENs magasin Norden Nu med aktuelle artikler om nordiske forhold, temaer, herunder specialnumret med rejsetilbud (januar). Herudover får I tilbud om deltagelse i arrangementer i Foreningen NORDEN på landsplan, og mulighed for at samarbejde med Foreningen NORDENs lokalafdelinger om lokale nordiske arrangementer.

Bliv biblioteksmedlem i Foreningen NORDEN og få del i fordelene. I 2016 koster et biblioteksmedlemskab 395 kr. pr. år, og hvis I tilmelder Jer nu, får I resten af året gratis.

Tilmeldingskupon

Biblioteks navn.....
 Kontaktperson.....
 Kontaktpersonens e-mail.....
 Bibliotekets e-mail.....
 Bibliotekets adresse.....
 Postnummer.....By.....

Sendes til: Foreningen NORDEN – Vandkunsten 12 – 1467 København K

www.foreningen-norden.dk – tlf.: 35 42 63 25

Tilmelding kan også ske via foreningens hjemmeside ved at trykke på linket "Bliv medlem".

Når 300.000 oplever glæden ved at bevæge sig selv og andre

Nordisk samarbejde om styrkelse af amatørmusikken for børn og voksne

Når aktive medborgere mødes i amatørorkestre, sangkor og for børnenes vedkommende bl.a. i lokale musikskoler, oplever de alle glæden ved at bevæge både sig selv og andre med deres musikalske udfoldelser.

-Det gælder også på nordisk plan for de ca. 300.000 musik-aktører, der gennem deres nordiske amatørmusik-organisationer er tilsluttet paraply-organisationen MUSIK I NORDEN, fortæller en af de danske bestyrelsesmedlemmer, *Steen Finsen*, der også er formand for Danske Orkesterdirigenter.

-Vores nordiske organisation har til formål at styrke og udvikle det nordiske samarbejde inden for amatørmusikken og fremme den kulturelle betydning, som amatørmusikken har i det nordiske fællesskab. Organisationen fungerer uafhængigt og helt på frivillig basis med sekretariatsadressen hos formanden, Carsten Petersen, Ruds Vedby.

-MUSIK I NORDEN arbejder hele tiden med at samle og registrere amatørmusik-organisationerne og deres nordiske samarbejdsorganisationer, ligesom vi prøver at udvikle og koordinere en forstærket information mellem medlemsorganisationerne og de offentlige myndigheder.

Store forskelle

-Det er i høj grad nødvendigt at forklare myndigheder og fonde, at der er behov for øget økonomisk støtte til amatørmusikken både på nationalt og nordisk plan. I dag er der store forskelle på de forskellige landes tilskudssystemer, og vi må således styrke kontakten med kulturministrene i alle de nordiske lande og informere dem om amatørmusikkens vilkår og behov.

-Vores nordiske profil forpligter os naturligvis til også at styrke kendskabet til nordisk musik – både nyt og gammelt. Det er især sangkorene, der er aktive med nordiske sange, men orkestrene kan også være med bl.a. med aktuelle temaer som værker af Carl Nielsen. Læs mere om vores organisation på www.musikinoreen.dk

Kultur mødet i Mors

-Som det også fremgik af det store årlige Kultur mødet i Mors er der et stærkt behov for at støtte kulturens aktører med en øget forståelse for vores ildsjæle hvad enten det drejer sig om professionelle eller amatører. Også ved en sådan lejlighed spiller amatørmusikken og dens man-

ge udøvere på nationalt eller nordisk plan en meget vigtig rolle, fremhæver Steen Finsen.

Ved det årlige nationale Kultur mødet på Mors i august blev Sønderborg kommune kåret som **Årets AmatørKulturKommune 2015** efter et tæt opløb med Guldborgsund og Varde kommuner. Juryen lagde især vægt på, at Sønderborg kommune ikke bare arbejder for, men også med amatørkulturen. Med mere end 20 amatørkor, 8 amatørorkestre og en lang række amatørteatre og foreninger for amatørkunstnere fordelt i hele kommunen, lever og stortrives amatørkulturen i alle egne af kommunen. Læs mere under www.kulturmoedet.dk

Steen Finsen –aktiv både på nationalt og nordisk plan.

Spil Dansk Dagen

-Et styrket nordisk samarbejde om amatørmusikken kræver også aktive deltagere i de enkelte lande, og her er et godt eksempel Spil Dansk Dagen den 29. oktober, som vi betegner som musiklivets årlige festdag. Det er natur-

Fra et bestyrelsesmøde i MUSIK I NORDEN i Vartov, København. Foran Grundtvig-statuen ses forrest til højre Steen Finsen og yderst til venstre Carsten Petersen.

ligvis med fokus på dansk musik, som det udfolder sig overalt i landet og i høj grad med aktiv deltagelse af amatørorkestre og kor, slutter Steen Finsen. Se mere under www.spildansk.dk

Savner skildringer af den nordiske hverdag

Ny nordisk forbundssekretær om mediernes omtale af Norden

Foreningerne Nordens Forbund, FNF, har fået en ny daglig leder fra 1. august, nemlig den finske, tidligere journalist, Henrik Wilén, som i en samtale på organisationens nye kontor i Snaregade i Københavns centrum, har gode råd til nutidens mediemedarbejdere hvad angår omtalen af nordiske forhold:

-Vi savner flere skildringer af hverdagen for de nordiske borgere, saa man kan sammenligne med sine egne for-

Henrik Wilén på sit kontor i København.

hold. En øget dækning i nyhedsudsendelserne af de nordiske forhold vil også være meget velkommen. Det skal desuden være sikret at vi kan se nabolands-tv. Her en fælles vigtig platform.

-Jeg ser også gerne flere nordiske kurser af 2-3 ugers varighed på Journalisthøjskolen i Århus, som samler journalister fra hele Norden. Jeg har selv deltaget i et sådant kursus og med stort udbytte bl.a. ved opbygning af et nordisk netværk. Det havde

jeg i høj grad nytte af som journalist i 10 år ved det svensksprogede "Hufvudstadsbladet", med bl.a. nordisk politik som arbejdsområde, fortæller Henrik Wilén.

Efter studier i statskundskab ved Åbo Akademi med afslutningsopgave om "Kernefrit Norden" har han efterfølgende også haft ansættelser ved Nordisk Ministerråd og ved det finske udenrigsministerium (som preseråd i Oslo og kulturråd i Stockholm) samt senest som generalsekretær for den finske Foreningen Norden.

Det er således en erfaren mand med stort kendskab til de nordiske forhold, der fremover skal lede FNF, og han lægger stor vægt på, at denne virksomhed fremover skal ske i et tættere samarbejde med de nationale Norden-foreninger:

-Vi er i høj grad et projektkontor hvor de 16 medarbejdere næsten alle er projektansatte, så et sådant samarbejde er meget nødvendigt. Vi skal samtidig højne vores profil også i forhold til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, så alle implicerede kommer med "på toget".

-Projekter som Nordjobb, Norden i skolen, Nordisk Biblioteksuge, Den store nordiske Klimaduel og Nordisk Sprogkoordination, alle finansieret af Nordisk Ministerråd, kræver alle et godt samarbejde med Foreningerne Norden nationalt og lokalt.

Fælles initiativer

-Her i FNF's 50 års jubilæumsår har vi også stillet forslag af en større rækkevide. Det gælder således om etablering af Medborgerinitiativer, som nu netop er blevet rejst af et parti i forhold til det danske Folketing.

-Det kendes allerede i Finland, hvor der ligeledes kræves 50.000 underskrifter for at få et forslag drøftet i det nationale parlament. Her har der foreløbig været behandlet to medborger-forslag, dels om at gøre svenskundervisningen frivillig (hvilket blev forkastet) dels om en mere neutral ægteskabslovgivning (som blev vedtaget).

-Vi arbejder endvidere fortsat for at få indført fælles cpr-numre for alle borgere i Norden. Det er naturligvis en rent teknisk forbedring, men vil også betyde meget for arbejde over grænserne og for integrationen. Forslaget er desuden en del af de forslag til fjernelse af grænsehindre i Norden, som der fortsat arbejdes aktivt med på flere niveauer.

-Vi har også foreslået en nordisk tænketank til nærmere at analysere det nordiske samarbejde mellem politikere, myndigheder og de frivillige organisationer. Det kan givetvis forbedres.

Hvad håndbold kan betyde

-Vigtigheden af de frivillige organisationers bidrag til det nordiske samarbejde oplevede jeg selv i praksis som dreng i min håndboldklub derhjemme i Finland – i øvrigt med en dygtig dansk træner, Karl Bjørn, som havde giftet sig med en finsk kvinde og bosat sig dér.

-Han tog os med til turneringer i andre nordiske lande og vi fik således i en tidlig alder både kendskab til de lokale forhold i Norden og gode nordiske venner, fortæller den nye forbundssekretær, hvis hustru fortsat arbejder i Helsingfors som lærer og deres børn er voksne. Han vil bl.a. komme til at savne at følge sin datters sportsskampe – det er naturligvis håndbold det drejer sig om... ■

Folkemødets dom: Vi skal have mere nordisk samarbejde

Sommerens Folkemøde i Allinge handlede mest om dansk politik. Men det lader til, at danskerne også ønsker mere nordisk politik, viste en rundspørge fra Danmarks Statistik

En opinionsundersøgelse lavet af Danmarks Statistik i forbindelse med Folkemødet på Bornholm afslørede, at næsten 73 % af danskerne ønsker et tættere politisk samarbejde mellem de nordiske lande.

Tallet er overraskende højt, ikke mindst i lyset af, at det nordiske samarbejde ikke er voldsomt synligt i de danske medier og for så vidt heller ikke på Folkemødet, trods en ihærdig indsats fra Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd i Nordens telt på Cirkuspladsen.

Mænd vil have det nordisk

Den mest Norden begejstrede dansker er en højtuddannet mand mellem 30 og 60, bosiddende på Sjælland eller i Hovedstaden. De største skeptikere findes blandt kvinder fra

Midtjylland mellem 60 og 74, med en erhvervsfaglig uddannelse.

Spørgsmålet i undersøgelsen lød: "Synes du, at vi skal have et tættere politisk samarbejde i Norden", og trods visse udsving i forhold til køn, alder, uddannelse og bopæl, er der samlet set massiv støtte til et styrket nordisk samarbejde.

Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd har deltaget på Folkemødet på Bornholm siden det startede i 2011, med inspiration fra den svenske Almédalsvecka, hvor det nordiske samarbejde også er repræsenteret.

Den danske Foreningen NORDEN har ligeledes hvert år deltaget aktivt i Folkemødet – i år med en ekstra stor delegation på 14-15 personer under ledelse af formanden for Københavns-afdelingen, Susanne Prip Madsen.

Livlig debat

I år deltog også Nordisk Kulturfond på Folkemødet i Allinge i et tæt spækket

program, der rakte fra debat om nordisk samarbejde i Arktis til diskussion om truslen fra Rusland.

De højt profilerede pannedeltagere har diskuteret alt fra grænsehindringer mellem de nordiske lande til branding af Norden i verden og hvor vidt vi er åbne nok over for flygtninge og indvandrere.

Debatterne er også kommet omkring udvikling af bæredygtige byer og grønne investeringer, såvel som emner som kvinder i den offentlige debat og radikaliserende af unge.

I år startede et politisk sommermøde op i Island også, med inspiration fra de øvrige nordiske lande. Det er kommet op at stå med støtte fra Nordisk Ministerråd og med afsæt i Nordens Hus i Reykjavik. Her afslørede man blandt andet de nominerede til **Nordisk Råds Miljøpris**.

Det fælles tema for det nordiske samarbejdes deltagelse på alle fem politiske sommermøder i år var "Det åbne Norden?". ■

Kom tættere på det nordiske samarbejde, lød det i Nordens telt på Cirkuspladsen i Allinge. En opfordring mange fulgte og flere åbenbart ønsker.

›Stille hjerte‹ nomineret til Nordisk Råds filmpris 2015

De nationale jurymedlemmer har nomineret disse fem film til Nordisk Råds filmpris:

Danmark – *Stille hjerte*

Instruktør Bille August og manuskriptforfatter Christian Torpe fortæller en mesterligt formet og perfekt spillet varmhjertet historie om en uforglemmelig weekend, hvor en familie må forholde sig til en mors ønske om at dø. I rendyrket nordisk tradition for at drive alle skeletter ud af skabet dissekerer filmen den måske vanskeligste af alle udfordringer i en familie, afskeden med et nært familiemedlem.

Filmen *Stille hjerte* har i år vundet fire Bodil-priser, herunder en Bodil for bedste film og for bedste manuskript. Filmen havde verdenspremiere ved filmfestivalen i San Sebastian, hvor *Paprika Steen* vandt prisen som bedste kvindelige skuespiller.

Bille Augusts næste film er den engelsksprogede *55 Steps* med Helena Bonham Carter og Vera Farmiga i hovedrollerne.

Christian Torpe studerede film og medievidenskab ved Københavns Universitet.

Han arbejder i øjeblikket på to nye serier som "show runner" (forfatter med ansvar for de kreative processer i afviklingen) for AMC og Warner Brothers i USA. Hans manuskriptbidrag til spillefilmsgenren indbefatter også Hella Joofs komedie *Sover Dolly på ryggen*.

Filmens producer, *Jesper Morthorst*, dimitterede i 2006 fra filmskolen Super 16 og har en bachelorgrad i film- og medievidenskab fra Københavns Universitet. I løbet af de seneste ti år har han produceret over 20 film og tv-serier, herunder de prisvindende dokumentarfilm *Afghan Muscles* af Andreas M. Dalsgaard og *Ønskebørn* af Birgitte Stærmosé, samt tv-serien *Rita*. ■

Nyt nordisk samarbejde – nordisk kunstudstilling

-For første gang, og helt sikkert ikke sidste gang, har tre af Frederikssunds veletablerede foreninger indledt et godt og spændende samarbejde om præsentation af nordisk litteratur og kunst i forskellige former, fortæller formanden for NORDEN's lokalafdeling, *Grethe Olsen*.

-I Frederikssunds afdeling af Folkeuniversitetet indeholder programmet både en afdeling af ældre- og nyere nordisk litteratur, hvor mag. art. *Frantz Leander Hansen* forelæser i en times tid, og derefter leder en diskussion mellem de deltagende læsere. Den første afdeling er allerede i gang, og der er plads til flere.

-Samarbejdet mellem Foreningen NORDEN og Frederikssund Kunstforening er også nyt og har nu ført til en meget smuk udstilling med deltagere fra hele syv nordiske lande: Linda Riber, Grønland, Sigrún og Ólöf Einarsdóttir, Island, Gunleif Grube, Færøerne, Olaf Ryan, Norge, Olle Medin, Sverige (fra venskabsbyen Kumla), Kjell Ekström, Finland/Åland og den lokale kunstner Elsebeth Hutter.

-Både malerier, træarbejder, glas og vævede kunstværker, vil vise mange udtryk fra de nordiske landskaber og stemninger i Norden. Udstillingen i Langes Magasin blev åbnet den 19. september og slutter den 4. oktober. ■

Guld-makrel til Islands præsident

Vestnordisk Råd har for første gang tildelt en æresbevisning. Det blev Islands præsident, Ólafur Ragnar Grímsson, der modtog æresprisen. Dette skete i forbindelse med fejringen af Vestnordisk Råds 30 års jubilæum den 11. august på Færøerne.

Rådet ønsker med initiativet, blandt andet, at hædre personer, der har gjort en særlig indsats for udvikling af Rådet, samt kæmpet dets sag. Og det var også blandt begrundelserne for, at valget af i år faldt på Ólafur Ragnar Grímsson.

- De har igennem Deres embede som Islands præsident, og af egen interesse igennem mange år, inddraget Vestnorden, når de har mødtes med statsoverhoveder, regeringsledere, internationale erhvervsfolk og forskere, samt når de deltager i foraer, hvor Arktis er i fokus, sagde *Bill*

Justinussen, formand for Vestnordisk Råd, da han overrakte prisen.

Ólafur Ragnar Grímsson, som er en af initiativtagerne til den årlige Arctic Circle konference understregede i sin takketale, at med æresbevisningen følger et ansvar.

-Vi har fået ny geopolitisk betydning og er vidne til skelsættende handlinger. 40 lande deltager ved Arctic Circle konferencen, deriblandt Kina og Tyskland, og der mærker vi interessen fra omverdenen. Vi skal vise, at vi er en del af den nye verden.

- For os i Vestnordisk Råd, symboliserer makrellen også et samarbejde mellem vores tre lande, som er højaktuelt i disse år. Et samarbejde, der kræver god indsats og stærk vilje, for at nå til enighed, sagde *Bill Justinussen*.
(*Norden.org*)

Formanden for Vestnordisk Råd, *Bill Justinussen*, ønsker Ólafur Ragnar Grímsson tillykke med æresbevisningen – en guldnål formet som en makrel. (Foto: Raclip)

Inga kravaller men seg agitation för kvinnlig rösträtt i Norden

Af Sture Näslund

Den var lång.

Den var seg.

Den var fylld av starka känslor.

Men när första världskriget var slut hade kvinnorna i Norden vunnit kampen om rätten att rösta och väljas till de nationella parlamenten. Kampen för denna mänskliga rättighet hade pågått sedan 1800-talet. Agitationen hade för det mesta varit fredlig i Norden, även om social oro, ökade klasskillnader och hot om revolution påskyndade processen.

Det var därför som mer än 20.000 danska kvinnor den 5 juni 1915 tågade till Amalienborg för att på Slotspladsen

tacka kungen Christian X för att han undertecknat den nya grundlov som gav kvinnorna denna rättighet.

På dagen 100 år senare gick ett liknande kvinnotåg från Churchillparken till Christiansborg i Köpenhamn för att minnas det historiska beslutet. Men när en man tog emot hyllningen för 100 år sedan var det två kvinnor som mötte kvinnorna i år, drottning Margrethe och statsminister Helle Thorning Schmidt.

När drottning Margrethes farfar Christian X tog emot kvinnodelegationen som för 100 år sedan tackade kungen och Rigsdagen för reformen var kungen tveksam inför den nya rösträtten. Men han hade inget annat val än att sätta sitt namn under den nya grundlagen som socialdemokraterna och Radikale Venstre drev igenom.

Vad de uppvaktande kvinnorna tyckte om kungens replik vid uppvaktningen kan man nog ana. Kungen sade enligt drottning Margrethe:

-Ja, jeg synes nu hellere, at De skulle gå hjem og lave kaffe til Deres mand."

Tveksamheten var stor inför det kvinnliga genombrottet, speciellt hos den politiska högern. Men även kyrkan var emot. En norsk biskop ansåg att om kvinnan fick rösträtt skulle moralen ödeläggas, familjerna upplösas och kvinnan bli ett vanskapt monster!

Ett anmärkningsvärt undantag från detta var präste- och bondeståndet i den finska lantdagen. Dessa män förordade kvinnlig rösträtt med motiveringen att kvinnorna kunde tänkas utgöra en konservativ kraft, försvara religionen, hemmet och moralen!

Kampen för allmän nationell rösträtt för kvinnorna möttes även med tvekan bland en del kvinnor. Det var ett för

extremt krav, ansåg vissa grupper. Många tvekade också inför de metoder som användes. Speciellt tycks man i Norden ha tagit avstånd från de brittiska suffraggetterna som ofta använde civil olydnad, stenkastning, vägran att betala skatt och kravaller som kampmetod. Metoder som man rynkade på näsan åt. Att som en av suffraggetterna, Emily Davison, kasta sig framför en häst vid ett Derby i Epsom 1913 (hon dog av skadorna) var närmast otänkbart för en nordiska kvinnoröstkvinna.

Först var Finland

Danska kvinnor var inte först i Norden med att få rösträtt till parlamentet. Allra först var Finland, och det är en anmärkningsvärd historia. Finska kvinnor fick redan 1906 denna rätt. Det skedde i samband med en genomgripande reform av folkrepresentationen. Lantdagen med de fyra stånden ersattes med en enkammarlantdag med allmän rösträtt för män och kvinnor. De finska kvinnorna blev därmed de första i världen med fullständiga politiska rättigheter, både rätt att rösta och att kandidera. Reformen var den mest radikala i hela det dåtida Europa.

Et udsnit af de 20.000 deltagere i kvinde-optøget den 5. Juni 1915 i København.

Anmärkningsvärt var också att den finska adeln gav upp sina privilegier utan strid.

Detta skedde när Finland fortfarande var ett ryskt storfurstendöme. Den suveräna republiken bildades först 1917. Orsaken till reformen var främst oroligheter i Ryssland och storstrejk i Finland 1905 som en följd av Rysslands nederlag i rysk-japanska kriget samma år.

Sverige den sista

Sverige var den sista nordiska stat som införde kvinnlig rösträtt, år 1921. Liksom i andra nordiska länder hade kraven tydlig förankring i liberala och socialistiska idéer. Rösträttsrörelsen uppstod som en reaktion mot sociala missförhållanden och orättvisor; konflikter som blev allt tydligare under industrialiseringens decennier. Klasskillnaderna blev större och inom rörelsen uppstod tydliga spänningar i frågan om strejker som politiskt vapen.

Den ryska revolutionen påverkade stämningen i Sverige och rädslan för en liknande händelseutveckling i Sverige. Hungerkravaller, jäsande social oro fick den politiska högern i riksdagens första kammare (motsvarande danska landstinget) att ge vika. Den dåvarande svenske kungen Gustav V uppges ha sagt att han packat en del av sin lösegendom om han skulle tvingas fly från Sverige vid en eventuell revolution! 1918 kunde en rösträttsreform röstas igenom utan debatt i parlamentet och det första valet till andra kammaren (motsvarande folketinget) hölls 1921. Fem kvinnor valdes in.

I Norge kämpat i mer än 30 år

I Norge fick kvinnorna rösträtt till Stortinget 1913 och två år senare kunde de delta i ett stortingsval. De hade då kämpat för sin rätt i mer än 30 år. Vid den tiden var det endast Finland som infört denna rätt vid nationella val.

Ett tydligt exempel på hur kvinnorna ställdes åt sidan var folkomröstningarna 1905 om unionen mellan Norge och Sverige. I denna helt avgörande fråga för den norska nationen hade kvinnorna ingen rösträtt. Däremot hade olika reformer genomförts för att ge fler män rätt att rösta i stortingsval och i folkomröstningarna.

I Norge liksom i andra nordiska länder fanns tydliga motsättningar mellan höger och vänster i rösträttsfrågan. I slutet av 1890-talet infördes allmän rösträtt för män över 25 år. Men, de som fick underhåll från det allmänna hade inte denna rätt. I röstlängderna markerades dessa män med en stjärna. Den bittra norska folkhumorn kallade detta för att vara "dekorerad med stjärnorden."

Henrik Ibsens Ett dockhem 1879 satte också sinnena i brand i debatten om kvinnans roll och rättigheter i samhället. Noras beslut i pjäsen att lämna sin man och familj ställde alla ingrodda föreställningar om kvinnans ställning

i äktenskapet på sin spets, och därmed i förlängningen hennes rätt att rösta.

Island i 1915

Island var vid denna tid ett land i personalunion med Danmark och fick därmed kvinnlig rösträtt 1915. Men märkligt nog var det bara kvinnor över 40 år som i början hade denna rösträtt. Ingen annanstans har den kvinnliga rösträtten begränsats på detta sätt, även om det varade endast några år.

Men Island hade tidigt en egen kvinnoaksrörelse och som pionjär nämns främst Briet Bjarnheðinsdóttir. Redan 1887 höll hon ett tal i Reykjavik om situationen för kvinnorna på Island. Det är ett tal som anses vara början för den isländska kvinnorörelsen. I modern tid har den också format den över hela världen berömda Kvinnolistan som valdes in i Alltinget. Ett parti bildat av kvinnor med misnöjda med mansdominansen och kvinnornas sociala villkor.

Grönland fick vänta

Grönländska kvinnor fick vänta till 1948 innan de fick rösträtt på lika fot med de grönländska männen till den tidens politiska råd på ön. Det var genom danske statsministern Knud Kristensens insats som så skedde och som i sin tur uppmanades till detta av Bodil Begtrup, dansk FN-delegat och kvinnoaktivist. Hon hävdade bl att *"de grönländska kvinnornas outhärliga insats i produktions- och kulturlivet motiverar fullständigt till att de får dessa rättigheter."*

Folkomröstning på Färöerna

På Färöarna, den tredje delen av Rigsfælledskabet, fick kvinnorna rösträtt 1915. Men även här finns ett intressant undantag. 1907 genomfördes en folkomröstning i öarnas alla kommuner. Frågan gällde ett förbud om försäljning av alkohol. Många färöiska män hade druckit sig från hus och hem; man talar fortfarande om "brännvinsjorðar". Kvinnorna fick rösträtt i detta val och de drev igenom alkoholförbudet. Som bekant ett förbud som var i kraft i många decennier.

De fem f:er

Rösträttsreformen i Danmark 1915 blev en triumf för kvinnorna. Men även en demokratisering av Rigsdagens landsting genomfördes, en nog så viktig reform. Många fattiga danska män fick också rösträtt detta år liksom den mycket stora gruppen tjänstefolk – tyende. Man talade populärt om de fem f:er: fruentimmer, fjolser (handikappade), fattige, forbryder och folkehold (tjänstefolk.)

Kvinnornas kamp för att jämställas med männen fortsätter också 100 år efter den triumfatoriska marschen till Amalienborg. Norden har (eller har haft) visserligen både kvinnliga presidenter och statsministrar, men både köns- och klasskillnaderna finns kvar i de nordiska länderna. ■

Nordisk-baltisk modsvar på russisk propaganda

De nordiske og baltiske udenrigsministre er blevet enige om sammen at svare på den russiske propaganda, som de ser i medierne. Landenes udenrigsministre mødtes i København den 3. september, hvor de også lovede støtte til Ukraine og aftalte at arbejde for at sikre øget klimafinansiering og en ambitiøs, global klimaaftale på COP21 i Paris i december.

-Danmark har et tæt fællesskab med landene i Norden og Baltikum. Jeg lægger meget stor vægt på vores tætte samarbejde og dialog – særligt i en tid, hvor vores region oplever stigende ustabilitet og usikkerhed fra øst, udtalte den danske udenrigsminister Kristian Jensen:

-Regionalt samarbejde og solidaritet er vores mest effektive svar på Ruslands adfærd over for de baltiske lande og den russiske propaganda. Mødet i dag har bekræftet, at vi står skulder ved skulder med vores baltiske naboer,

Fra mødet i København ses fra venstre: Børge Brende (Norge), Timo Soini (Finland), Eduards Stiprais (Letland), Margot Wallström (Sverige), Kristian Jensen (Danmark), Marina Kaljurand (Estland), Gunnar Bragi (Island) og Neris Germanas (Litauen) (Foto: Udenrigsministeriet)

og vi fortsætter samarbejdet for at støtte Ukraine, fastholde presset på Rusland og værne om vores regionale sikkerhed, understregede Kristian Jensen.

I tråd med det gode samarbejde mellem de nordiske- og baltiske lande blev ministrene enige om to erklæringer om henholdsvis regional sikkerhed og om klimafinansiering.

Norden.org)

Vestnordisk råd vill se frihandelsavtal

Ett helt nytt frihandelsavtal mellan Grönland, Island och Färöarna skulle kunna leda till ekonomisk tillväxt för de tre länderna. Vestnordiskt råd uppmanar regeringarna att utreda vilka vinster en frihandelszon skulle ge.

Inga Dora Markussen, generalsekreterare i Vestnordisk Råd. (Foto: Sermitsing).

Efter sitt årsmöte i Runavik på Färöarna i august rekommenderar Vestnordisk råd regeringarna i Färöarna, Grönland och Island att tillsätta en arbetsgrupp som utreder för- och nackdelar med både frihandel och upprättandet av ett västnordiskt handelsråd.

– Rådet mener, at der vil være mange fordele ved en øget samhandel – til fælles gavn for alle landene, i form af beskæftigelse, vækst og bedre økonomi, säger Inga Dora Markussen, generalsekreterare.

Mötet antog ytterligare två rekommendationer: Dels vill rådet se en gemensam marknadsstrategi för regionens fiskprodukter, dels en långsiktig strategi för transport och infrastruktur i Västnorden. Det skulle hjälpa regionen att stå starkare i den internationella konkurrensen, anser rådet.

(Norden.org)

Nye nordiske penge til bæredygtig udvikling

Fire nye bæredygtighedsprojekter får støtte fra Nordisk Ministerråd, som et led i den løbende indsats for at styrke en bæredygtig udvikling i Norden. Både kultur og natur tilgodeses i årets tildeling.

Bæredygtighed i forhold til såvel forbrug som produktion, samt folkelig forankring af FNs globale bæredygtighedsagenda Post-2015 var de to overordnede temaer for Nordisk Ministerråds bæredygtighedspulje i 2015. Fire projekter modtager i alt 2,9 millioner DKK, der tildeles i forlængelse af Ministerrådets **strategi for bæredygtig udvikling**.

Foto: Iva Brajdic

Netværk, design og uddannelse

Et nordisk netværk for udvikling af bæredygtig produktion og bæredygtigt forbrug under Arkitektur- og Designcentrum i Stockholm samt Form/Design Center Malmø skal styrke samarbejdet mellem designere, arkitekter, forskere og producenter. Målet er at skabe nye forretningsmodeller for bæredygtig produktion og projektet tildeles yderligere midler fra det nordiske kultursamarbejde.

Et andet tværsektorielt projekt forener miljø- og uddannelsessektoren omkring udviklingen af et nordisk uddannelsesmateriale om bæredygtig udvikling. Naturfagscentret ved Oslo Universitet skal i den forbindelse videreudvikle det norske projekt **"den naturlige skoletask"** til nordisk niveau og samtidig bidrage til forankring af FNs bæredygtighedsagenda blandt unge.

Satsningen skal kobles sammen med den årlige nordiske klimaduel for 12-14 årige skoleelever, som forvaltes af FNF, Foreningerne Nordens Forbund.

Friluftsliv for børn og unge

De to øvrige projekter, som får støtte handler henholdsvis om friluftsliv for børn og unge samt forskning omkring græsning og produktion af lokalproduceret kød i forhold til effekt på klimaforandringerne.

Projektet om friluftsliv indgår som en del af den nordiske handlingsplan for kost og motion og udføres i samarbejde med den nordiske børne- og ungekomite (**NORDBUK**). Det kobler offentlige myndigheder og nordiske frivilligorganisationer og skal både styrke børn og unges engagement i friluftslivet, samt se på mulighederne for at udvikle turismen på friluftsområdet.

Projektet om græsning og kødproduktion skal ses i et klimaperspektiv. Forskning viser blandt andet at græsning kan spille en stor rolle i håndteringen af klimaet, samtidig med at man kan garantere fødevarer sikkerheden gennem lokalt produceret kød af høj kvalitet. Det skal forvaltes af **Nordgen**, Nordisk Ministerråds genressourcecenter.

Bæredygtighed er et gennemgående fokusområde i alle Ministerrådets aktiviteter, med afsæt i den nordiske strategi for bæredygtig udvikling – verdens ældste regionale handlingsplan af sin art – og alle de nævnte projekter relaterer til indsatsområder under strategien. ■

(Norden.org)

Din Islandsoplevelse begynder hos Icelandair

- Op til fem daglige afgangene fra København
- Sommerafgange fra Billund
- Individuelt underholdningssystem ombord
- 1 x 23 kg bagage uden ekstra omkostninger
- Vælg sæde uden gebyr

+ Bestil din rejse på www.icelandair.dk

Velkommen om bord!